

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2012

LENKA ČERNÁ

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

„Domácí násilí páchané na ženách“

*Přiblížení problematiky domácího násilí mezi partnery
z pohledu týraných žen*

LENKA ČERNÁ

Katedra: Sociální pedagogika
Vedoucí práce: PhDr. Vladimír Mašát
Studijní program: B 7508 Sociální práce
Studijní obor: JABOK ETFK Pastorační a sociální práce

Praha 2012

Prohlášení:

1. Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem „Domácí násilí páchané na ženách“ napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti ke studijním účelům.

V Praze dne 30. 3. 2012

.....

Lenka Černá

Anotace

„Domácí násilí páchané na ženách“

Tato bakalářská práce se zabývá tématem domácího násilí páchaného na ženách.

Jejím cílem je pomocí odborné literatury a popsaných životních příběhů týraných žen hlouběji proniknout do problematiky domácího násilí, popsat významné faktory, které měly vliv na vznik domácího násilí v jejich rodinách, včetně problémů, se kterými se během života s násilným partnerem musely vypořádat.

Práce je rozdělená na teoretickou a praktickou část.

V teoretické části se zabývám všeobecně charakteristikou domácího násilí. Snažím se objasnit základní pojmy, popisuji jeho druhy, formy a rizikové faktory, které ovlivňují vznik domácího násilí na ženách. V závěru této části se zabývám legislativou, prevencí, otázkou genderu a postavením žen v naší společnosti.

V praktické části popisuji životní příběhy týraných žen a provádím jejich následnou analýzu. Zajímalo mne, z jakých příčin domácí násilí vzniká. Téměř vždy je základním faktorem zkušenost oběti, nebo pachatele s patologickými jevy už v jejich primárních rodinách. Dále mne zajímalo, proč týrané ženy mívají velké obtíže se ze spárů domácího násilí vymanit.

Posláním této práce je seznámit veřejnost s těžkým životním údělem žen, které mají svůj život spojený s násilným partnerem.

Annotation

„Domestic violence against women“

This bachelor thesis deals with the topic of domestic violence committed on women.

The aim of this thesis is to penetrate into the issue of domestic violence, using professional literature and described life stories of abused women to describe factors that had impact on the origin of domestic violence in their families, including problems they had to cope with during their living with violent partner.

The thesis is divided into theoretical and practical part.

In theoretical part I concern generally with the characteristics of domestic violence. I try to clarify the basic terms, describe its categories, forms and risk factors that affect the origin of domestic violence on women.

In the conclusion of this part I deal with legislating perspective of this issue, with prevention, the issue of gender and status of women in our society.

In the practical part I describe life stories of abused women and carry out subsequent analysis. I searched for the reasons of origin of domestic violence. Nearly almost the basic factor is the experience of victim or the offender with pathological phenomena earlier in their primary families. Apart from that, I was interested in the fact why abused women have god big difficulties to release from domestic violence.

The mission of this thesis is to inform the public of destiny of women, who have their life influenced by violent partner.

Klíčová slova

žena, rodina, domácí násilí, oběť, pachatel, pomoc, vykázaní

Key words

women, family, domestic violence, victim, offender, help, banish

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat PhDr. Vladimíru Mašátovi za odborné vedení, cenné připomínky a konzultace během období zpracování bakalářské práce.

Mé poděkování patří i ženám, které mi věnovaly svůj čas a přispěly tak ke vzniku této práce.

*Jako ve zpomaleném filmu
zvedáš ruku
která mě uhodí*

*tolik mi toho stačí
proběhnout hlavou
než mě tvá ruka
zasáhne*

*myšlenky
na všechny ženy
ve všech dobách
které tuhle vteřinu zažily
vteřinu než ruka uhodí*

*strach
který ochromuje
takže se ti nedokážu
vytrhnout
kousat kopat prchat
nedokážu otevřít pusu
nekřičím*

Marta Tikkannen ¹

1) Vavroňová, Prokopová, *Přežila jsem*, str. 2

Obsah:

Úvod.....	10
TEORETICKÁ ČÁST	
1. Historie.....	12
1.1 Situace v ČR do r. 2007.....	12
2. Institut vykázání.....	14
2.1 Práce policie.....	14
2.2 Povinnosti vykázané osoby.....	15
2.3 Práva vykázané osoby.....	16
2.4 Předběžné opatření.....	16
3. Definice domácího násilí.....	18
3.1 Charakteristické rysy domácího násilí.....	18
4. Výskyt domácího násilí.....	20
4.1 Násilí páchané na ženách.....	20
4.2 Násilí páchané na mužích.....	20
4.3 Násilí páchané na seniorech.....	21
4.4 Násilí páchané na dětech.....	21
5. Varovné signály ve vztazích.....	22
5.1 Čím to začíná.....	22
6. Podoby domácího násilí.....	23
6.1 Psychické násilí.....	23
6.2 Fyzické násilí.....	24
6.3 Ekonomické násilí.....	24
6.4 Sexuální násilí.....	24
7. Fáze domácího násilí.....	25
8. Formy domácího násilí.....	26
9. Příčiny domácího násilí.....	27
10. Rizikové faktory.....	28
11. Mýty o domácím násilí.....	29
12. Stalking.....	30
12.1 Obrana.....	30

13. Psychologický pohled.....	31
13.1 Viktimologie.....	31
13.1.1 Viktimizace.....	31
13.2 Oběť.....	31
13.2.1 Syndrom týrané ženy.....	32
13.2.2 Posttraumatická stresová porucha.....	33
13.2.3 Stockholmský syndrom.....	33
13.3 Pachatel.....	34
13.3.1 Co chce násilný partner.....	35
14. Proč ženy setrvávají ve vztahu s násilným partnerem?.....	36
14.1 Následky domácího násilí.....	36
14.2 Dopad na děti.....	37
15. Intervenční centra.....	39
16. Přímá pomoc obětem domácího násilí.....	40
16.1 Odborné sociální poradenství.....	40
16.2 Azylové domy.....	40
16.2.1 Utajené bydlení.....	40
16.3 Telefonická krizová pomoc.....	40
17. Občanská sdružení pomáhající obětem domácího násilí.....	41
17.1 Bílý kruh bezpečí, o.s.....	41
17.2 ROSA, o.s.....	41
17.3 Acorus, o.s.....	41
18. Jak hovořit s obětí domácího násilí.....	42
18.1 Zásady komunikace s obětí domácího násilí.....	42
18.2 Poradenství a terapie.....	43
18.3 Bezpečnostní plán.....	44
19. Legislativa.....	45
19.1 Sebeobrana oběti.....	45
19.2 Trestní oznámení.....	45
19.3 Návaznost na trestní zákoník.....	45
19.3.1 Trestně právní odpovědnost.....	46
20. Statistiky.....	47

21. Prevence.....	48
22. Případy z médií.....	50
22.1 Kamila Velikovská.....	50
22.2 Irena Neffová.....	51
22.3 Srovnání.....	52
23. Genderová podmíněnost násilí páchaného na ženách.....	53
23.1 Osvojování genderových rolí.....	53
23.2 Pohlaví a gender.....	54
23.3 Pohlaví a sociální role.....	54
PRAKTICKÁ ČÁST	
24. Výzkumné šetření.....	55
24.1 Cíle výzkumu.....	55
24.2 Hypotézy.....	55
24.3 Cílová skupina.....	56
24.4 Vzorek.....	56
24.5 Popis metody práce.....	56
24.6 Charakteristika postupu.....	56
25. Příběhy žen.....	57
25.1 Naďa.....	57
25.2 Hana.....	59
25.3 Alena.....	62
25.4 Magda.....	64
25.5 Šárka.....	66
25.6 Iveta.....	69
25.7 Lucie.....	71
25.8 Jordana.....	73
26. Vyhodnocení.....	75
26.1 Naplnění hypotéz.....	76
27. Shrnutí poznatků.....	76
28. Závěr.....	79
29. Seznam použité literatury.....	81
30. Přílohy.....	84

Úvod

„Tentokrát to nebyla ruka, ale noha, která se vymrštila směrem k mému obličejí. Hlava mi trhla vzad a já pocítila v ústech teplo. Jazykem jsem si přejela po zubech. Vydržely, ale z úst mi začala téct krev. Verunka, která byla i s Renatkou u téhle příhody, jen pronesla: „Cos to mamince udělal? Teď jí teče z pusy krev... Řekneš, že jsme jeli autem a já musel prudce zastavit na červenou a ty ses praštila o palubní desku, řekl. Ani mě nenapadlo nahlásit sestřičce na úrazovém oddělení něco jiného.“

Citaci z knihy Kamily Velikovské „Svobodná, i když za mřížemi“ jsem vybrala do úvodu své bakalářské práce záměrně. Tento příběh je jedním z mnoha, které se dějí okolo nás.

Pár vět stačí, aby se člověk vcítil do oběti domácího násilí, trvajících soustavně několik let a ona nemá již sílu se svou situací něco dělat. Konfliktům často přihlížejí děti, které si nesou následky do budoucího života.

O domácím násilí se dnes často mluví, přesto to není nový fenomén, v lidské společnosti se vyskytuje dlouhodobě. Rozhodla jsem se toto téma vybrat pro svou bakalářskou práci, protože jsem přesvědčena, že je to téma velmi aktuální.

Domácí násilí se bohužel zaměřuje s běžnými partnerskými neshodami. Páchají ho lidé s poruchou osobnosti, kteří nezvládají normální řešení konfliktů. Takový násilník nerespektuje svého partnera, svou vinu odmítá a svědomí ho netíží.

Příběh Kamily mne zaujal už před několika lety, kdy se společnost dozvěděla z médií o křehké zdravotní sestřičce, která zavraždila svého manžela kulkou z pistole. Až poté se začalo rozmatávat klubko hrůzných událostí, jimiž musela ona i její děti procházet během života s tyranem. V tisku se diskutovalo o domácím násilí a došlo se k poměrně závažným zjištěním. Že domácí násilí je nejrozšířenější formou násilí, která se nejčastěji odehrává za zdmi bytu mimo dohled veřejnosti, nedá se kontrolovat a našimi zákony byla dlouho podceňována.

Pokud se zaměříme na násilí v partnerských vztazích, vyskytuje se ve všech společenských a sociálních vrstvách společnosti, bez ohledu na to, jak dlouho partnerský vztah trvá. Vyskytuje se ve všech zemích, ve všech sociálních skupinách, tedy i mezi lidmi vysoce vzdělanými a finančně zabezpečenými. Ve velkoměstech i na vesnicích. Dochází k němu tam, kde násilník pravidelně požívá alkohol, ale i tam, kde partner nepije. Může se vyskytnout i u čerstvě zamilovaných.

Zdravá rodina svým členům poskytuje zázemí, bezpečí, její členové se vzájemně chrání. Pokud se toto vytratí a nastoupí agrese, rodina se stává nebezpečným místem pro její slabší a bezbranné členy.

Domácí násilí se může odehrávat v naší bezprostřední blízkosti, aniž o něm víme. Na první pohled šťastná manželství, harmonický vztah. A ve skutečnosti je doma za zavřenými dveřmi žena ponižována, a považována za osobní majetek svého manžela, partnera. Jen málo z těchto žen v sobě nachází sílu, aby se svěřily. Z domova se stává místo, které je nebezpečné, místo, kde se hraje o postavení a moc.

Do roku 2007 v České republice pro oběti domácího násilí nebyla vybudována žádná záchranná síť. Byly odkázány na rodinné poradny, nebo musel být spáchán trestný čin – závažné zranění či smrt, aby se jím zabývala policie.

Násilí v rodině nezávisí na pohlaví, je to lidský problém, týráno je i určité procento mužů.

U žen však dochází k většímu riziku zranění, nebo dokonce usmrcení. Podle reprezentativního výzkumu, který zmiňuje na svých stránkách občanské sdružení ROSA, má v České republice s domácím násilím zkušenost 38% žen.

Cílem této práce je pomocí odborné literatury a popsáných životních příběhů týraných žen hlouběji proniknout do problematiky domácího násilí, popsat faktory, které měly vliv na vznik domácího násilí v jejich rodinách, včetně problémů, se kterými se během života s násilným partnerem musely vypořádat.

Ráda bych, aby má práce umožnila čtenářům pochopit, co pojem domácí násilí v praktickém životě pro zúčastněné osoby znamená a poukázala na jeho devastující účinky.

„Ano, je nepřijatelné, aby někdo někoho usmrtil. To je nepřijatelné. Ale na druhou stranu bych se já mohla ptát: Kde byla ta policie? Kde byla sociálka? Proč mi nepomohli?“²

2) ukázka z rozhovoru Kamily Velikovské s Michaelou Jílkovou, MF Dnes 23. 10. 2007

TEORETICKÁ ČÁST

1. Historie

Trvalo mnoho let, než se díky - hlavně ženským organizacím - začalo o domácím násilí, jako patologickém jevu ve společnosti, vůbec hovořit. Většina lidí o jeho existenci ani nevěděla.

„Existence domácího násilí byla vnímána jako hluboce soukromá záležitost po celá staletí. Požadavky žen na uplatnění ve veřejném životě a zásadní politické i hospodářské změny zejména po druhé světové válce, doprovázené současně ekonomickou emancipací žen se promítly i do postupného otevírání dveří do soukromí rodin.

Úsilí učinit ze soukromého problému společenský začíná v sedmdesátých letech minulého století v USA. Začíná se otevřeně hovořit o znásilňování, zneužívání a týrání, ke kterým v intimitě rodiny dochází. Ženy vyprávějí své příběhy sociálním pracovnícům, vznikají první azylové domy pro ženy a krizová centra. Součástí tohoto hnutí byly i statistické průzkumy, které poukazovaly na výskyt násilí mezi partnery i v širší rodině. Bylo poukazováno na nutnost řešení násilí na ženách nejen v individuální, ale i celospolečenské rovině.“³

Šlo o to, aby byly uskutečněny legislativní změny, aby obětem domácího násilí byla nabídnuta ochrana a těm, kteří domácí násilí páchají, aby byla nabídnuta psychologická pomoc.

Pachatelé domácího násilí byli dlouho naší společností tiše tolerováni, státními orgány bylo domácí násilí vnímáno jako vnitřní záležitost rodin.

Z literatury a filmových zpracování známe příběhy žen, které se podrobovaly svým otcům a v okamžiku, kdy byly provdány, moc nad nimi přebíral jejich muž. Ten měl právo svou ženu trestat. V některých kulturách tyto praktiky bohužel přetrvávají dodnes.

1.1 Situace v ČR do r. 2007

Stát a státní orgány by v každé zemi svým občanům měly zajistit takové právní zázemí, aby byly ochráněny jejich životy a zdraví. Do roku 2007 v našem státě neexistovala legislativní úprava, která by obětem domácího násilí zaručovala ochranu a umožňovala násilníky trestně stíhat.

3) Voňková, *Vaše právo*; str. 18

V minulosti nemohl být násilník postížen, dokud nespáchal trestný čin, to znamená zranění, či smrt. Teprve potom zasahovala policie.

Trestní stíhání při ublížení na zdraví bylo podmíněno souhlasem oběti, což se nakonec stalo málokdy. Uvědomme si, že oběť s násilníkem často setrvala v jedné domácnosti. Mohlo jí tedy být násilníkem vyhrožováno v tom smyslu, že pokud dá souhlas k trestnímu stíhání, nastane další kolo útoků a vydírání.

V roce 1994 se stal průlomem § 215 a, který byl přiřazen do trestního zákoníku – jako samostatný trestný čin, skutková podstata trestného činu „týrání osoby ve společně obývaném domě, nebo bytě.“⁴

Přesto ale postihování pachatelů domácího násilí bylo spíše sporadické a nezaznamenalo očekávaný výsledek. Pachatel zůstával s obětí stále v jednom obydlí a mohl na ni vyvíjet nátlak. Často potom docházelo k tomu, že oběť odmítla u soudu vypovídat a trestní stíhání násilné osoby bylo nakonec zastaveno pro nedostatek důkazů.

Do ledna 2007 z domova utíkaly převážně oběti domácího násilí. Stát jim nedokázal pomoci. Systém spíše pronásledoval slabou oběť, než silnějšího násilníka. Obětem přitom šlo mnohokrát o zdraví, o život.

4) viz Vavroňová, Prokopová, *Přežila jsem*; str. 4

2. Institut vykázání

Od 1. 1. 2007 vstoupil do praxe nový zákon č. 135/2006 Sb., který je nazýván jako „institut vykázání“. Změnily se v něm některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Umožňuje policii, pokud se v daném případě jedná o domácí násilí, vykázat z domova na deset dní agresory, kteří ubližují svým nejbližším. Upravuje postupy policie, justice a sociálních služeb. Chrání tak oběti před dalšími útoky.

„Zákon kombinuje kromě opatření policejních, také následnou pomoc sociální a právní. Výrazným rysem zákona je důraz na preventivní řešení domácího násilí. Dosud totiž bylo v případě domácího násilí možné zasáhnout až v momentě, kdy došlo k závažnému útoku, nebo dokonce ke zranění.“⁵

V současné době k vykázání již není nutný souhlas oběti. Je to pozitivní signál, že společnost již nebude tolerovat násilí mezi partnery. Důležitá je také sociální pomoc obětem domácího násilí, která by měla být poskytována hlavně v intervenčních centrech.

Cílem je preventivní opatření, situace mezi těmito osobami by se měla uklidnit a oběť by si měla rozhodnout, jak svůj život bude dále řešit. Není to tedy trest pro násilníky, je to preventivní opatření na ochranu oběti. Oběť domácího násilí má oddechový čas, aby si mohla urovnat myšlenky, vyhledat lékařskou pomoc, spolupracovat s intervenčním centrem.

„Zákon se opírá o tři pilíře, které zajišťují jeho vyváženost jak **ve složce zákonného omezení** (vykázání, nebo zákazu vstupu násilné osoby do společného obydlí na určenou dobu), **tak ve složce sociální** (ochrana a pomoc ohrožené osobě v intervenčním centru) a **právní ochrany poskytované soudem** (zvláštní předběžné opatření o personální i teritoriální ochraně ohrožené osoby, a eventuální občanskoprávní řízení v meritru věci). Stručně lze proces ochrany před domácím násilím popsat jako **policejní intervenci, sociální pomoc a soudní ochranu.**“⁶

2.1 Práce policie

Pokud policie zjistí, že se jedná o případ domácího násilí a hrozí zde další útoky, je oprávněna násilnickou osobu na místě ze společného obydlí vykázat a současně s tím jí zakáže vstup do společného obydlí a jeho bezprostředního okolí na dobu deseti dnů.

5) Úlehlová, *Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky*; str. 7

6) Voňková, *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*; str. 203

Tato doba nemůže být v žádném případě zkrácena. Osoba, která je vykázána, si smí vzít za přítomnosti policie z domu věci osobní potřeby, cennosti, dokumenty. Poté je poučena o svých právech a povinnostech, o ubytovacích možnostech v místě bydliště. Policisté mohou této osobě umožnit, aby si ubytování telefonicky zajistila z policejní služebny. Pokud vykázaný násilník potřebuje ještě další osobní věci, např. věci nezbytné pro výkon povolání, musí si je vyzvednout do 24 hodin po vykázání a opět za asistence policistů. Policie do tří dnů od vykázání zkontroluje, zda vykázaná osoba dodržuje povinnosti, které jí byly uloženy. Policie při zákroku v rodině ohroženou osobu poučí o možnosti využití služeb v oblasti domácího násilí, tzn. sociálních a psychologických služeb. Předá kontakty na pomáhající instituce v okolí bydliště.

V době, kdy je pachatel domácího násilí vykázán z bytu, by si oběť měla promyslet svoji situaci a rozhodnout se k dalším krokům. Zda vyhledá intervenční centrum a přijme podporu a pomoc tamních pracovníků. Zda se rozhodne pro odchod od násilného partnera.

Může se ale stát, že oběť domácího násilí nahlásí na policii a ta situaci mylně vyhodnotí. Oběť se potom vrací domů, kde za zavřenými dveřmi násilí pokračuje a podruhé už nemá chuť se obracet někam o pomoc.⁷

Násilnické i ohrožené osobě vykázání policista oznámí ústně, potom předá proti podpisu potvrzení o vykázání, kde je poučení o právech a povinnostech, vymezení prostoru a místo uložení kopie úředního záznamu. Pokud je vykázaná osoba nepřítomná, je jí toto oznámeno při prvním kontaktu s ní. Pokud násilnická osoba s vykázáním nesouhlasí, musí být do potvrzení o vykázání tato námitka zapsána a o námitce potom rozhoduje Krajské ředitelství Policie ČR. Policie musí oznámit vykázání rovněž Intervenčnímu centru a příslušnému civilnímu soudu. Jsou-li přítomny děti, také Orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD), kam do 24 hodin předá kopii úředního záznamu.⁸

2.2 Povinnosti vykázané osoby:

- zákaz vstupu do vymezeného prostoru
- zákaz navazování styku, nebo kontaktu s ohroženou osobou
- odevzdat na místě všechny klíče od společného obydlí, které drží

7) viz Koubová, Vitoušová, *Násilí v rodině*; str. 5

8) viz Zákon č. 135/2006 Sb.

2.3 Práva vykázané osoby:

- vzít si věci osobní potřeby, osobní cennosti a osobní doklady před odchodem
- být policistou poučen o právech a povinnostech, o možnostech dalšího ubytování
- sdělit adresu doručování
- ověřit vykázaní na tísňové lince 158
- vyzvednout si kopii úředního záznamu o vykázaní
- vzít si věci nezbytné pro podnikání, nebo výkon povolání, pouze jedenkrát v průběhu vykázaní a za přítomnosti policisty⁹

2.4 Předběžné opatření:

Pokud pachatel domácího násilí poruší omezení styku a navazování kontaktů s obětí, je toto bráno jako trestný čin maření úředního rozhodnutí a je možné zahájit trestní stíhání. Osoba, která byla násilníkem ohrožována je také policisty poučena o možnosti podat u soudu **návrh na předběžné opatření** (§ 76 b zákona). A to v případě, je-li jednáním účastníka, proti kterému návrh směřuje, vážným způsobem ohrožen život, zdraví, svoboda, nebo lidská důstojnost navrhovatele. Toto se dá doložit lékařskými, nebo policejními záznamy. Místně příslušný soud o tomto návrhu rozhodne do 48 hodin. Násilníkovi je tak možné zamezit přístupu do společně obývaného bytu a bezprostředního okolí i na dobu delší než deset dnů. Toto rozhodnutí soudu o předběžném opatření trvá jeden měsíc od jeho vykonatelnosti.

Pokud je předběžné opatření nařízeno, odesílá se ve lhůtě 3 dnů od vyhlášení účastníkům daného řízení, pokud však dojde k zamítnutí návrhu, doručuje se pouze navrhovateli.

Předběžné opatření zaniká uplynutím doby, po kterou mělo trvat.

Pokud je předběžné opatření vydáno v době, kdy běží lhůta deseti dnů vykázaní násilníka z bytu, lhůta deseti dnů se prodlouží až do doby, než soud rozhodne o předběžném opatření.

Podle § 76 b odst. 4 může být doba trvání předběžného opatření na návrh prodloužena, podá-li ohrožená osoba za doby jeho trvání návrh na zahájení řízení ve věci samé.¹⁰

9) <http://www.bkb.cz/pomoc-obetem/domaci-nasili/aktualni-informace-v-oblasti-domaciho-nasili-k-1-11-2011/> [online]

10) viz Zákon č. 135/2006 Sb.

V tomto případě zanikne předběžné opatření nejpozději uplynutím jednoho roku od okamžiku jeho nařízení, pokud nestanoví dobu kratší.

Co je však důležité – ohrožená osoba musí sama chtít a ve věci konat, sama se musí rozhodnout, že chce situaci řešit. Nikdo jiný to za ní neudělá. A to je mnohdy problém.

Předběžné opatření může ohrožená osoba podat, i když policie násilníka z bytu nevykázala.

„Všichni lidé zabývající se touto problematikou tuší, že rodiny, které přijdou na úřady či do ordinací, jsou pouhou špičkou ledovce.“¹¹

Roky psychicky týrané a ponižované osoby těžko v sobě hledají sílu cokoli změnit. Požádat o pomoc přijde jen malé procento z nich.

Oběti násilníka nežalují také z důvodů, že mají strach, neboť na něm jsou např. ekonomicky závislé, bojí se o budoucnost, že sami péči o rodinu nezvládnou. Bojí se reakce okolí, nebo i toho, že jim stát nedokáže pomoci.

11) Bentovim, *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*; str. 19

3. Definice domácího násilí

„Domácí násilí je fyzické, psychické, sexuální či ekonomické násilí mezi blízkými osobami, žijícími společně v jedné domácnosti. Domácí násilí zahrnuje všechny formy fyzického, psychického, sexuálního a ekonomického násilí, pro které je charakteristické opakování, dlouhodobost a zvyšující se tendence jednotlivých incidentů.“¹²

Je specifické, že násilník pochází z okruhu lidí, které oběť dobře zná.

Násilím rozumíme i jakoukoli formu ponižování a zraňování, ubližování a utlačování, která slouží pachateli k tomu, aby dosáhl svého cíle.

Charakteristické pro domácí násilí je působení agresora na oběť tak dlouho, dokud se nepodvolí. Vyvíjí na ni psychický i fyzický nátlak, popřípadě napadá děti.

Chybí normální komunikace, která by vedla ke zlepšení situace.

Rodina je v těchto případech pro zúčastněné osoby nepřátelským prostředím.

3.1 Charakteristické rysy domácího násilí

Existují charakteristické rysy, kterými se domácí násilí odlišuje od běžných hádek a konfliktů mezi partnery. Abychom mohli s jistotou říci, že se v rodině skutečně jedná o domácí násilí, je třeba si ověřit, zda se v každém konkrétním případě vyskytují tyto charakteristické rysy:

a) Opakovanost a dlouhodobost

„O domácím násilí se říká, že je to násilí na pokračování. To znamená, že domácím násilím není jednorázový incident, byť se závažnými následky.“¹³

Toto jednání má svůj vývoj, svou historii. Často trvá velice dlouhou dobu a nejedná se o ojedinělý incident. Domácí násilí začíná nenápadně, po nějaké době se objevuje psychický nátlak na oběť, ztráta přátel, izolace, oběť zjišťuje, že je svým mužem ovládána. Většina ohrožených se shoduje na tom, že brutalita útoků má stoupající tendenci.

b) Postupný nárůst intenzity

Začíná zpravidla psychickým násilím, postupně se přidávají fyzické, útoky směřující proti lidské důstojnosti, posléze proti zdraví. Mohou vyústit až v útoky proti životu. Každý další útok je nebezpečnější.

12) Úlehlová, *Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky*; str. 11

13) Čírtková, Vitoušová, *Pomoc obětem a svědkům domácího násilí*; str. 108

c) Jasně role

Domácí násilí se odehrává mezi blízkými osobami (manželé, partneři, rodiče, děti, prarodiče, vnoučata, sourozenci), kde lze jasně rozlišit role ohrožené a násilnické osoby. Role se nezaměňují, jsou rozdělené. Role si agresor a oběť nikdy nemění.

d) Soukromí

K násilí dochází zpravidla beze svědků, v soukromí společného obydlí, ale někdy se mohou jednotlivé incidenty odehrát i mimo soukromí.¹⁴

Jedná se o slovní ponižování partnerky před přáteli, nebo na veřejnosti, poukazování na její neschopnost, případně i fyzické napadení.

14) viz Čírtková, Vitoušová, *Pomoc obětem a svědkům domácího násilí*; str. 109

4. Výskyt domácího násilí

Domácí násilí se odehrává uvnitř rodiny, z 90% za zavřenými dveřmi příbytků, beze svědků, agresorem je pošlapávána lidská důstojnost nejbližších.

Oběť i pachatel jsou na sobě sociálně i ekonomicky závislí, mnohdy k sobě mají citové pouto, často vychovávají nezletilé děti.

Na oběti to má mnohem závažnější psychologické dopady, než kdyby se na nich dopustil násilí cizí člověk.

Ten, kdo se neseťkal s domácím násilím blíže, zřejmě jej nikdy nepochopí. Nepochopí oběť, která nemá sílu se z dlouhodobého a opakovaného týrání vymanit.

Obětí násilí se může stát každý člen rodiny, ale nejčastěji jsou to právě ženy a děti.

4.1 Násilí páchané na ženách

Ženy trpí násilím svých partnerů rozhodně víc, než je tomu naopak. Přeci jenom ve společnosti dodnes ženy mají jiné postavení, než muži.

Násilný muž považuje ženu za svůj majetek, chce vlastnit i její myšlenky.

„Násilí na ženách má často podobu těžkých fyzických zranění. Může se vystupňovat až k vražedným útokům.“¹⁵

Charakteristické rysy domácího násilí uvádím níže v další kapitole. Je ale nutné zmínit, že žena si násilného partnera nevybírání, na počátku vztahu ji většinou tento člověk zahrnuje láskou, pozorností, nosí jí květiny, vyznává lásku.

Proč ženy v takovém vztahu setrvávají a svého partnera ihned neopustí?

„Násilí se nevyskytuje ve vztahu nepřetržitě, ale probíhá spíše v určitém cyklu, který podporuje v ženách naději, že partner změní své chování.“¹⁶

4.2 Násilí páchané na mužích

„Policejní statistiky prokazují, že zhruba v 10% všech ohlášených případů domácího násilí byli oběťmi muži.

To znamená, že byli oběťmi násilí svých manželek, partnerek, nebo jiných mužů – například v homosexuálních vztazích.

15) Vavroňová, Prokopová, *přežila jsem...*; str. 44

16) Buriánek, Kovařík, Zimmelová, *Domácí násilí na mužích a seniorech*; str. 23

Na základě těchto údajů by se nám mohlo zdát, že jsou muži oběťmi domácího násilí velice zřídka, ale názor odborníků se od tohoto tvrzení podstatně liší. Muž má mnohem vyšší hranici bolesti i tolerance, a proto trvá mnohem déle, než se muž rozhodne si na svou ženu či partnerku oficiálně stěžovat a oznámit domácí násilí na policii.“¹⁷

Vůči mužům ženy užívají spíše slovní agresi, vyhrožování, ničení věcí, ponižování. Kontrolu peněz, odpírání sexuálního styku, když dojde na fyzické násilí, často používá např. nůž, údery předměty, např. žehličku. Ženy často začnou partnera týrat v okamžiku, kdy si ho přestanou vážit. Muži si nechávají své problémy s partnerkami jen pro sebe, stydí se, že je žena ponižuje, nebo dokonce bije. A tak policejní statistiky ani nemohou být přesné.

4.3 Násilí páchané na seniorech

„Násilí na seniorech nebo mezi seniory navzájem není mnohdy řešitelné jiným způsobem, než umístěním mimo rodinu, do některého z ústavů sociální péče.“¹⁸

Přichází, když nastanou zátěžové situace: počínající psychické problémy seniora, stává se závislý na pomoci druhých, není schopen se dále podílet na chodu domácnosti. Někteří členové rodiny začnou být vůči němu agresivní a oběť neví, jak zareagovat. Může se jednat o nadávky, odpírání jídla, léků, hygieny. Výjimkou není fyzické napadání. Záleží tedy hlavně na rodinných poměrech, na soběstačnosti seniora, konflikty vznikají právě narušením vztahů s blízkými. Často jde o vztahy prarodičů a vnoučat, nebo ostatní členové rodiny mají pocit, že je starý člověk zatěžuje. Senioři případy násilí nehlásí, mají s pachateli citový vztah, považují za ostudu, jak své děti vychovali. Řešením je odchod mimo rodinu.

4.4 Násilí páchané na dětech

Je smutné, že i děti často zažívají ve svých domovech těžké chvíle. Jedná se o psychické násilí (např. jsou soustavně ponižovány, omezovány ve styku s blízkými osobami, je jim vulgárně nadáváno), mohou být sexuálně zneužívány a fyzicky týrány. Zažívají hrubé zacházení od svých nejbližších, často dochází k závažnému ublížení na zdraví. Nebo jim nejsou zajišťovány základní životní potřeby, jako je výživa, hygiena, zdravotní péče. Takové děti nevědí co je to bezpečný domov. Ohroženým dětem pomáhá např. občanské sdružení „Dětské krizové centrum“, které provozuje nepřetržitou telefonickou linku důvěry.

17) Buskotte, *Z pekla ven, žena v domácím násilí*; str. 18

18) Voňková, *Domácí násilí v českém právu*; str. 162

5. Varovné signály ve vztahu

V některých případech je možné předem u partnera vyzorovat určitá rizika. Jsou to:

- chorobná žárlivost partnera
- partner pochází z násilného prostředí
- partner se choval násilně již v minulosti
- partner fyzicky vyjadřuje svůj hněv, ničí věci, týrá zvířata
- partner kritizuje váš vzhled, shazuje před dětmi, přáteli
- partner odmítá přijmout zodpovědnost za své chování, viní ostatní ze svých neúspěchů a problémů
- partner prosazuje stereotypní názory na úkoly jednotlivých pohlaví (např. že ženy mají zůstat doma a vychovávat děti)
- partner je velmi nepředvídatelný a prchlivý
- partner chce neustále vědět, kde druhý z partnerů je ¹⁹

5.1. Čím to začíná

„Všechno domácí týrání začíná slovním týráním. Ale i když slovní týrání nikdy nepřejde do fyzického násilí, je to stále týrání. Přestože nezanechává podlitiny a monokly, může oběti způsobit stejné utrpení a vzpamatovat se z něho může trvat dlouho.“ ²⁰

Pachatelé si nepřipouští, že by svou partnerku týrali, vnucují jí názor, že je přecitlivělá a situaci zveličuje.

Je dokázané, že pokud je žena ve vztahu fyzicky napadána, předcházelo tomu právě období **slovního týrání**, které trvá u každého různě dlouhou dobu.

Pachateli jde stále o jedno – o dominanci a ovládání oběti. Potřebuje ji slovně zasáhnout, znejistit, ponížit. Neakceptuje její názor, místo diskuse vznikne hádka, vinu za nastalou situaci svaluje na ni.

19) Úlehlová, *Problematika dom. násilí pro zdrav. pracovníky*; str. 27

20) Marrewa, *Nenechte si ubližovat*; str. 168

6. Podoby domácího násilí

Rozlišujeme několik podob domácího násilí. Většině z nás se při pojmu „domácí násilí“ vybaví zbitý člověk, který je v krajním případě nucený vyhledat lékařskou pomoc. V některých vztazích se však fyzické násilí nevyskytne nikdy. Viz následující citace:

„Kdybych si mohla vybrat mezi tělesným a slovním týráním, vybrala bych si bití, uvedla jedna z obětí. Po něm zůstanou alespoň viditelné následky, máte důkaz a lidé vás možná politují. Slovní týrání vás může dovést na pokraj šílenství, ale nikdo vám neuvěří, protože rány nejsou vidět.“²¹

Je zřejmé, že kromě fyzického napadání blízké osoby existují i jiné druhy domácího násilí, které jsou minimálně stejně nebezpečné. Jde o psychické, sexuální a ekonomické násilí. Ve většině případů se spolu tyto druhy násilí prolínají.

6.1 Psychické násilí

Právě psychické násilí má snad nejvíce ničující následky. Může mít podobu neustálého kontrolování partnera, nadávek, zamykání doma, zadržování, nebo ničení osobních věcí, výslechy, bránění ve spánku, slovní vyhrožování. On může všechno, ona nic. Mezi partnery se vyskytuje urážlivá a zraňující komunikace, ignorování.

„Někteří lidé, kteří jsou si velice blízcí a navzájem znají své slabé stránky, toho začnou psychologicky využívat. Vybíjí si zlost a agresi jeden na druhém tak, jak by si to nikdy k nikomu cizímu nedovolili.“²²

Žena je slovně ponižována, partner má narážky na její vzhled, oblékání, inteligenci. Často se stává, že žena tomu i uvěří. Psychické týrání může člověka přivést až k absolutnímu zhroucení. Může se vyskytovat samostatně, ale i ve spojitosti s ostatními typy násilí. Patří sem i sociální omezování oběti, její izolování od přátel, rodiny, od okolního světa, chodit ven smí jenom na nákupy, či jako doprovod dětí. Nesmí na kulturní akce, na úřady.

„Psychické násilí se mnohem hůře prokazuje než fyzické, kde jsou modřiny hned vidět, proto často ženy žijící v psychickém násilí tak snadno na svoji situaci rezignují, zvyknou si a stále nechávají partnery stupňovat týrání, časem si už ani samy nedovedou reálně uvědomit celou situaci.“²³

21) Koubová, Vitoušová, *Násilí v rodině*; str. 2

22) Buskotte, *Z pekla ven, žena v domácím násilí*; str. 35

23) Buskotte, *Z pekla ven, žena v domácím násilí*; str. 36

6.2 Fyzické násilí

Jedná se o opakované bití oběti, intenzita se stupňuje a může skončit až vraždou. Zprvu je oběť překvapena a neví jak se zachovat.

Většinou začíná strkáním, fackou, taháním za vlasy. Pokračuje bitím, kopáním, údery pěstí, dušením, pálením, bodáním, topením. Někdy končí ublížením na zdraví i smrtí oběti.

6.3 Ekonomické násilí

Žena například nesmí chodit do zaměstnání, nemá svůj příjem peněz, pokud jí už partner nějaké dává, tak na přiděl. Kontroluje výdaje. Pokud žena do práce chodí, muž jí peníze bere. Někdy násilník oběť nutí, aby ho finančně zajišťovala.

6.4 Sexuální násilí

Sem zahrnujeme znásilnění, nucení k různým sexuálním praktikám, zraňování. Může též zahrnovat odpírání sexuálního kontaktu. Násilní muži ve vztahu si myslí, že jim žena musí ve všem vyhovět, je jejich a mají na to právo. Oběť se nedobrovolně tedy musí podvolit.

7. Fáze domácího násilí

Jak jsem již uvedla v úvodu, situace při domácím násilí se dokola opakují, útoky postupně nabírají na intenzitě.

Násilník své partnerce stále něco vyčítá a stále si nachází nové důvody, proč se mu něco nelíbí, aby mohl stupňovat svoji agresi.

Při napadení se vyskytují 3 fáze, někdy se označují termínem **spirála násilí**.

1. fáze – stupňování napětí: Vyskytují se časté hádky, kritizování i za maličkosti, stupňuje se napětí mezi partnery, žena cítí, že přijde útok, neví ale, kdy se tak stane. Tato fáze předchází napadení oběti, která se většinou snaží pro klid vyhovět, vyhnout se konfliktu.

2. fáze – exploze: Přichází útok, muž vybíjí svou agresi na partnerce, ona se cítí deprimovaná, uvědomuje si svou bezvýchodnou situaci.

3. fáze – líbáňky, usmiřování: Muž se snaží partnerku udobřit, omlouvá se, kupuje dárky, nechce ji ztratit. Přísahá, že to bylo naposledy.

Některé ženy uvěří slibům, přestože byly rozhodnuty od násilníka odejít, nečiní tak. Doufají, že toto peklo skončí - a pak se to opět stane.²⁴

Po určité době se všechny tyto fáze opakují, jsou častější a brutálnější.

Tedy čím déle si to žena nechává líbit, tím utvrzuje partnera o tom, že není schopná cokoli proti násilí podniknout.

„I v rodinách, kde dochází k násilí, může násilník vzít ženu na výlet, koupit jí dárek, což ji zmate, vyvolá touhu zažít tyto pocity častěji, zapomenout na všechno zlé a odpustit mu.“²⁵

24) viz Buskotte, *Z pekla ven, žena v domácím násilí*; str. 164

25) Vavroňová, Prokopová, *Přežila jsem...*; str. 41

8. Formy domácího násilí

Forem domácího násilí je také několik. Násilný partner jimi nutí osobu blízkou, aby se chovala podle jeho požadavků. Jednání tyрана je promyšlené, stupňuje se.

*„Partner svou ženu neustále doprovázel, nechtěl ji pouštět s přáteli do společnosti, chtěl, aby spolu byli doma a povídali si, byl přehnaně starostlivý a pozorný. Později se přidaly rady ohledně domácnosti a požadavky, kterým se snažila budoucí oběť vyhovět. Postupně se ze slušně formulovaných žádostí stávaly povely, jejichž neuposlechnutí bylo sankcionováno.“*²⁶

- **izolace od blízkých osob**

Násilný partner zabraňuje ženě, aby navštěvovala své příbuzné a přátele, oběť nesmí telefonovat, nebo je při telefonování odposlouchávána, kontrolována. Je to vyčerpávající dohled nad životem, mnohdy je oběti zakazováno sledování televize, rádia.

- **ekonomická kontrola**

Zamezování nástupu do zaměstnání, aby oběť neměla vlastní finanční prostředky a stala se tak na násilníkovi zcela závislou. Oběť nemá přístup k penězům.

- **vyčerpávání**

Odpírání spánku a potravy, tekutin. Příkazování nesmyslné práce.

- **citové týrání**

Oběť je zesměšňována, podceňována, obviňována. A to i na veřejnosti. Je to i kritizování, vyvolávání pocitů viny za vzniklou situaci, demonstrace citového poměru s jinou osobou, popírání násilí (oběti se něco zdá).

- **vydírání**

Zatahování dětí do problémů a hádek, vyhrožování fyzickým násilím. Partnerka je označována za špatnou matku, děti jsou naváděny proti ní. Ale také vydírání sebevraždou, jestliže násilníkovi nebude ze strany partnerky vyhověno.

- **zastařování**

Použití křiku, demonstrace síly, vyvolávání strachu, ničení majetku, týrání zvířat. Zastařuje partnerku tím, že ji nechá zavřít do blázince, odnětím dětí, spácháním vraždy její, vraždou dětí.²⁷

26) Úlehlová, *Problematika domácího násilí pro zdr. pracovníky*; str. 21

27) viz Voňková, *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*; str. 23

9. Příčiny domácího násilí

Člověk, jako jeden ze živočišných druhů na této planetě, má agresivní chování vrozené, ale na rozdíl od zvířat je ovlivňován i tím, v jaké kultuře žije a v průběhu života se také určitým způsobem agrese učí.

Lidská společnost se dodnes potýká s různými problémy. Během staletí se změnil životní styl, doba je plná stresu, napětí, na člověka jsou kladeny velké nároky.

„Obecně autoři míní, že k domácímu násilí vede vztahová nespokojenost, negativní hodnocení partnerova/partnerčina chování, nevyrovnané mocenské rozložení sil, konfliktní životní styl s častými rozepřemi a útoky vedoucími ke snižování sebeúcty. Čím více partner pozbývá sebedůvěry, tím vyšší je pravděpodobnost agresivních reakcí. Ty může vyprovokovat i mírné jednání druhé strany, zvláště půjde-li o otázky peněz, či sexu.“²⁸

Příčiny tedy mohou být různé. Svou roli však také hraje i to, v jakých rodinách partneři vyrůstali, jakým způsobem se k sobě chovali jejich rodiče. Zda si nepřinášejí vzory chování ze svých původních rodin, kde například žena a muž žili v nerovnoprávném svazku.

Další důvod nám nastiňuje následující citace:

„Násilné chování se objevuje ve chvíli, kdy se cítí muž vůči ženě zvláště oslaben, muži přináší pocit obnovení rovnováhy a žena toto hledisko do jisté míry přijímá.“²⁹

Nelze tedy jednoznačně určit příčinu, proč se domácí násilí v rodinách vyskytuje. Má na to určitě vliv více faktorů. Rizikové faktory domácího násilí si rozebereme v následující kapitole.

28) Voňková, *Vaše právo*; str. 48

29) Gjuríčová, *Podoby násilí*; str. 7

10. Rizikové faktory

Jak jsem se v předchozích kapitolách zmiňovala, domácí násilí může postihnout kohokoli. Je pravdou, že ženy jsou zranitelnější jak fyzicky, tak ekonomicky i sociálně.

Je možné vyzorovat rizikové faktory, které domácí násilí vyvolávají.

Rizikovými faktory mohou být:

- nerovnost pohlaví
- finanční závislost na partnerovi
- péče o děti v rámci mateřské a rodičovské dovolené
- kriminální kariéra
- etnická otázka
- nezaměstnanost
- závislosti násilné osoby (drogy, alkoholismus)
- vynucená sociální izolace
- některý z partnerů, nebo oba vyrůstali v násilnických rodinách
- předchozí vztahy poznamenané násilím³⁰

„Velmi často se stává, že je partner poprvé agresivní **během těhotenství své partnerky**, nebo ihned po narození dítěte. Další rizikový faktor je samozřejmě rozchod nebo rozvod. Asi zhruba pětina všech postižených žen se s agresí svého partnera setkala teprve po tom, co mu oznámila, **že ho chce opustit**. Z určité části ovlivňují mužovo chování k manželce také neúspěchy nebo problémy v práci.“³¹

Domácí násilí může přicházet plíživě, dokud partner neovládne zcela situaci. Daří se mu v době, kdy je žena oslabena, izolována, např. když je na mateřské dovolené.

„Se změnou společenských podmínek se setkáváme s fenoménem **zelených vdov**, většinou mladých žen majetných podnikatelů, které žijí v satelitních uzavřených aglomeracích, bez možnosti společenského kontaktu a zaměstnání, od kterých partneři očekávají za více méně luxusní život dokonalý servis po návratu domů, jako projev vděku. Čím více jsou na partnerovi, otci společných dětí závislé, tím častěji se setkávají se šikanou a omezováním.“³²

30) viz Voňková, *Vaše právo*; str. 24

31) Buskotte, *Z pekla ven, žena v domácím násilí*; str. 61

32) Voňková, *Vaše právo*; str. 24

11. Mýty o domácím násilí

Mýty, tedy falešné představy o obětech a pachatelích, které ve společnosti přežívají, nelze podceňovat. Ovlivňují a zkreslují pohled okolí na domácí násilí, na oběť i pachatele.

Díky mýtům, které ve společnosti přetrvávají, se vina mnohdy obrací k oběti, je hledána na její straně. Ten, kdo chce týraným osobám pomoci, by se měl mýtů vyvarovat.

Mýtus č. 1: Domácí násilí není běžné, týká se několika málo rodin.

Domácí násilí se může vyskytnout v kterékoli rodině.

Mýtus č. 2: Případy domácího násilí jsou jen drobné neshody, nedochází při nich k žádným vážným zraněním.

Je pravda, že ve vztazích někdy dochází ke konfliktům a hádkám, partneři při nich jsou ale v rovnoprávném postavení. Při domácím násilí existuje nerovnoměrné rozdělení sil, muž je fyzicky silnější, je zpravidla v lepší ekonomické situaci, on bývá díky tomu v konfliktech vítězem.

Mýtus č. 3: Domácí násilí se odehrává v nižších společenských vrstvách, v sociálně slabých rodinách, či v rodinách, kde partneři mají jen základní vzdělání.

Domácí násilí se vyskytuje ve všech společenských vrstvách a u lidí s různým typem vzdělání.

Mýtus č. 4: Příčinou násilí je alkoholismus partnera a jeho primitivnost.

Není možné omlouvat násilí tím, že díky alkoholu člověk ztrácí zábrany. Existuje mnoho lidí, kteří pijí alkohol, a přesto nejsou násilníci.

Mýtus č. 5: Za násilí mohou ženy, protože muže k němu vyprovokují, neumí s ním komunikovat, neplní si povinnosti.

Nic neospravedlňuje muže k tomu, aby vůči partnerce vystupoval z pozice moci a napadal ji.

Mýtus č. 6: Násilí nemůže být tak strašné, když ženy od muže neodejdou, asi jim takový vztah vlastně vyhovuje

Z násilného vztahu není snadné po dlouhých letech týrání odejít.³³

Některé z mýtů zde uvedených, jsem vyvracela již v úvodu své práce. Bohužel mýty, které v české veřejnosti přetrvávají, straní spíše pachatelům a oběti pošpiňují.

33) viz Čírtková, *Forenzní psychologie*; str. 235

12. Stalking

K domácímu násilí se úzce váže pojem pronásledování, tzv. stalking, který je v České republice od ledna 2010 považován za trestný čin.

Stalking není ničím výjimečným v případech, kdy žena násilného partnera opouští, stalking často probíhá po ukončení partnerského vztahu. Někdy se agresor nehodlá tak lehkou vzdát svého „majetku“, do kterého počítá i svou bývalou partnerku. Pronásleduje ji telefonáty, dopisy, stojí před domem, obtěžuje ji na pracovišti. Obtěžuje tak nejen ji, ale i její okolí.

„Jedná se o úmyslné, zlovolné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu jejího života a ohrožuje její bezpečnost. Přímým následkem stalkingu je závažné narušení soukromí, osobní svobody a lidské důstojnosti oběti. V závažných případech poškozuje stalking duševní i tělesné zdraví oběti, či dokonce ohrožuje její život.“³⁴

Pachatelé svou oběť psychicky deptají, v extrémních případech může pronásledování skončit i smrtí oběti.

Oběť je možné ukrýt na neznámém místě, kde ji násilník neobjeví. V jednotlivých krajích vznikají utajené byty, kde mohou oběti domácího násilí dočasně přebývat, aby si mohly urovnat myšlenky a začít nový život.

12.1 Obrana

- vyhýbání se kontaktu s pronásledovatelem
- oznámit pronásledování policii
- nereagovat na jeho projevy a výzvy
- v závažných případech se přestěhovat a ukrýt

34) Čírtková, *Moderní psychologie pro právníky*; str. 53

13. Psychologický pohled

U osob, které procházejí domácím násilím, je možné pozorovat tzv. „psychologické“ signály. Mnohdy je ale těžké týrané osoby rozpoznat.

13.1 Viktimologie

Na psychologický výzkum oběti se soustřeďuje vědní obor – viktimologie - je to nauka o obětech trestných činů. Zabývá se charakteristikou obětí násilí (žen, mužů, dětí, seniorů), prevencí trestné činnosti na těchto osobách, zkoumá, jak se roli oběti vyhnout.

Oběť se může projevat např. jako pasivní a odevzdaná, nebo brání se útokům, jindy naopak pachatele sama provokující.³⁵

13.1.1 Viktimizace

Primární viktimizace

- fyzická, nebo psychická újma, kterou oběť utrpěla po napadení násilníkem

Sekundární viktimizace

- psychická újma, kterou oběť utrpí po neodborném přístupu státních institucí (policie, soud, zdlouhavé vyšetřování), kdy tyto instituce negativně reagují na oběti násilí - porušují profesionální etiku, oběť vnímá pocity nespravedlnosti, rodina se oběti nezastane a dává vinu i jí, oběť je poškozena vyšetřovacími procesy, protahováním případu, nepravdivým obviněním, nic pro oběť neskoučilo, její utrpení tak dále pokračuje

Terciární viktimizace

- v případě, kdy se oběť těžko vyrovnává s traumatem po napadení citově blízkou osobou, trpí následky celý život, přestože došlo k nápravě a odškodnění³⁶

13.2 Oběť

Jaké ženy bývají oběťmi domácího násilí? Pokud se zaměříme na osobnost oběti, tyto ženy z velké většiny dříve nebyly zuboženého vzhledu, nesamostatné a pasivní. Obětí se může stát i žena, která před soužitím s násilným partnerem byla atraktivní, společenská, sebevědomá, vzdělaná. Nezapomeňme, že do pozice oběti se může dostat kdokoli.

35) viz Čírtková, *Kriminální psychologie*; str. 108

36) viz Úlehlová, *Problematika domácího násilí pro zdravotní pracovníky*; str. 27

„Vzhledem k převažujícímu počtu ženských obětí je to zpravidla muž, který zpočátku zahrnuje ženu projevy lásky, jež nabývají stále egoističtější podoby, až posléze začne být žena traktována jako mužův majetek, se kterým může libovolně nakládat. Žena se začíná partnera bát, ale současně jí na partnerovi záleží.“³⁷

Bezprostředně po fyzickém napadení žena cítí určitě bolest, dále v ní přetrvávají pocity strachu, bezmoci, zklamání, osamělosti. Nezřídka se objevují i pocity viny z nastalé situace, přestává věřit, snaží se předcházet konfliktům. Protože se jí to nedaří, upadá do bezmoci. Nevěří, že může něco změnit. Naučí se ve vztahu **přežívat**. Jindy se objevují pocity ponížení, vzteku, sprádaní pomsty. Ženy často otálí s vyhledáním lékařského ošetření, nebo oznámením napadení blízkým člověkem. Ze studu nic nepřiznají a svedou svá zranění na jiné příčiny. Časem může nastat také zhoršení zdravotního stavu. Týrané ženy mnohdy trpí závažnými zdravotními následky. Od výpadků paměti po bušení srdce. Vztah poznamenává jejich psychiku a další citový život. Ztrácí sebevědomí a tím je ztížena i jejich sociální situace.

„V krátkém časovém úseku oběť reaguje buď rezignací, tj. nepodá trestní oznámení, nebo ho podá s velkým časovým odstupem. Jen málokdy dochází k tomu, že oběť reaguje svépomocí a vezme potrestání do svých rukou (vraždy manželů – tyranů).“³⁸

Ve sdělovacích prostředcích se čas od času skutečně objeví případ manželky – vražedkyně, která zabila svého partnera. Protože život týraných žen je pod velkým tlakem, jsou extrémně zraněné a denně v obrovské zátěži. Mohou se vyskytnout psychická traumata.

13.2.1 Syndrom týrané ženy

U každé oběti se neprojevuje, záleží na tom, jaký člověk byl před prožíváním domácího násilí a z jakého sociálního prostředí pochází. Pokud má citovou vazbu k pachateli, zatajuje příčiny zranění, což je pro okolí nepochopitelné. Vyskytuje se u dlouhodobě týraných obětí, jde o tzv. **naučenou bezmoc**. Žena se naučí, že stejně je všechno špatně, je jedno jak se zachová, jakákoli obrana proti partnerovi je zbytečná. Uvěří, že si za bití a ponižování může sama. Často není schopna reálně myslet, jedná proti logickému rozumu, což je následek dlouhodobého stresu a citového vyčerpání.

37) Voňková, *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*; str. 66

38) Voňková, *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*; str. 79

„K odstranění syndromu je třeba nejdříve oddělit oběť od násilného partnera, k čemuž může být nezbytná vnější pomoc. Poté je nutné změnit její negativní očekávání, navrátit jí sebedůvěru a sebeúctu a pomoci jí opět získat pocit kontroly nad vlastním životem. Zde může najít uplatnění poradenství a psychoterapie.“³⁹

13.2.2 Posttraumatická stresová porucha

Posttraumatická stresová porucha se vyskytuje u dlouhodobě týraných žen, je to psychická reakce na traumatickou situaci, pokud se neléčí, může vést až ke změně osobnosti. Jedná se o opakované prožívání traumatické události, oběti mohou trpět poruchami spánku, poruchou příjmu potravy, neustále se vracející neodbytné vzpomínky, vedou oběť k tomu, že je neustále ve střehu a připravena na další útoky, neumí se uvolnit a odpočinout si. Žena prožívá intenzivní pocity strachu a bezmoci. Tyto projevy ztěžují oběti domácího násilí společenské a pracovní uplatnění v budoucím životě.

„Pravděpodobnost, že se rozvine posttraumatická stresová porucha, je tím vyšší, čím větší pocit bezmoci ohrožené osoby zažívají a čím menší sociální podpory se jim dostane.“⁴⁰

S běžným stresem se většina lidí dokáže vyrovnat. U některých týraných žen se však stává, že jim něco připomene prožitou událost (znásilnění, mučení), a ony znovu prožívají děsivé okamžiky, i když už třeba s násilným partnerem nežijí. Tato porucha může přetrvávat po celý život.

13.2.3 Stockholmský syndrom

Dlouholeté oběti domácího násilí, které jsou izolovány od okolí, jsou v takové situaci, že z ní není úniku a jde jim často o život. Za ty roky se ale může stát, že jejich pohled na násilníka se zkresluje, podřizují se mu, aby přežily. Dokonce k němu mohou cítit přechodnou náklonnost. Citový vztah k násilníkovi má za následek to, že oběť se snaží zavděčit a tímto se chránit před dalšími napadeními a ohrožením na životě.⁴¹

Takové oběti omlouvají násilnou osobu, stále s ní chtějí žít. Po čase přejímají i názory násilníka. Tento syndrom se u obětí nevyskytuje tak často.

39) Buriánek, Kovařík, Zimmelová, *Domácí násilí na mužích a seniorech*; str. 28

40) Úlehlová, *Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky*; str. 62

41) viz Voňková, *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*; str. 74

13.3 Pachatel

Pachatelé domácího násilí svého partnera berou jako věc, která jim patří, mají pocit, že si k němu mohou cokoli dovolit. Pachatel chce mít moc nad obětí, učinit ji na sobě závislou, držet ji v šachu. Kde se bere agresivita u pachatelů domácího násilí?

„Násilní muži mají jako skupina proti běžné populaci víc psychopatologických rysů, zejména ve smyslu poruch osobnosti, bývá uváděn alkoholismus, nízké sebevědomí, zjistily se nižší verbální schopnosti, nežli mají jejich manželky. Podle výzkumů násilníci byli v dětství často sami tělesně trestáni, byli také svědky partnerského násilí, část násilníků však tuto zkušenost neměla.“⁴²

Je tedy možné, že pachatelé sami na sobě mohli kdysi jako děti domácí násilí zažívat ve svých původních rodinách. Pachatel téměř vždy svádí vinu na ženu, tvrdí, že byl vyprovokován. Může ho vyprovokovat výsměch, nebo nadávky. Také neposlušnost partnerky, jídlo není na stole včas, nesouhlasí s jeho rodiči, děti nebyly v posteli na minutu přesně. Může se jednat o různé služby, ale i odmítnutí sexu. Žádná taková skutečnost však neopravňuje muže, aby se choval ke své partnerce násilně. Domácí násilí páchají zpravidla muži, kteří mají problémový vztah k ženám, potřebují důkaz moci. Naprosto nechápou, proč oni by se měli změnit, nepřiznají si chyby, často jsou to slaboši, kteří jsou na svých partnerkách i citově závislí.

Podle L. W. Shermana bychom pachatele mohli rozdělit do dvou skupin. Jednak jsou to **„sociálně problémoví pachatelé“**, kteří páchají násilí doma, ale nezdráhají se napadat svou oběť i na veřejnosti. Dále jsou to pachatelé tzv. **„dvojití tváře“**. Na veřejnosti se takový člověk chová jako vzorný manžel, který zabezpečí rodinu, dokáže se o ni postarat, ale ve skutečnosti je sám se sebou nespokojen a svou nespokojenost řeší tím, že napadá své nejbližší doma, za zavřenými dveřmi. Jinak se chová na veřejnosti - jinak doma.⁴³

Tito lidé ve svém jednání nevidí nic špatného. Nestydí se, manipulují okolím, je těžké jim násilné chování dokázat.

„Dá se říci, že je pro pachatele domácího násilí charakteristická určitá rozdvojenost osobnosti, která se projevuje diametrálně odlišným chováním vůči blízkým osobám a vůči ostatním lidem ve společenském kontaktu.“⁴⁴

42) Gjuríčová a kol., *Podoby násilí*; str. 77

43) viz Voňková, *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*; str. 52

44) Úlehlová, *Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky*; str. 28

Takoví lidé často bývají v práci a v okolí hodnoceni jako velmi sympatičtí, snaživí, přátelští, ochotní kdykoli pomoci. Ve skutečnosti doma za zavřenými dveřmi napadají svou ženu.

Cituji z knihy Mileny Tomešové - „...a muž ti vládnout bude“:

„Gabriela se propadá stále hlouběji – musí snášet hněvivé výbuchy, zastrašování, urážky, nadávky a nakonec kopance a bití. Manžel se doma potácí opilý, ohrožuje ji i děti. Ale komu uvěří okolí spíš? Jí, ženě v domácnosti se třemi dětmi, o níž manžel mezi známými roztrhuje poznámky, že má psychické problémy a tajně pije, nebo váženému soudci, jemuž jdou na ruku na úřadech i na policii?“

Týraná žena má skutečně mizivou šanci vzepřít se násilníkovi, který má slušnou pověst a významné společenské postavení. Tito lidé jsou přeborníky v přetvářce, před druhými se dokážou perfektně ovládat.

„Domácí agresor není běžným kriminálníčkem. Sám se za takového nepokládá, nemá totiž pocit, že páchal velké nepravosti.“⁴⁵

13.3.1 Co chce násilný partner

„Pachatelé domácího násilí mají potřebu mít nad druhými moc, ovládat je, kontrolovat, oběť se má chovat tak, aby uspokojovala jeho potřeby.“⁴⁶

Konflikt může vyvolat nepořádek, nechutná mu večeře, nebo žena má jiný názor a podobně. Kromě toho chce svou oběť sociálně izolovat, minimalizovat její sebevědomí, rozhodovat o jejím životě. Toto se časem stává životním principem násilného partnera, nemyslí na zdraví svých blízkých, nesnese odpor, vždy musí být po jeho vůli. K vydírání jsou někdy využity i děti, jejich bití – a tomu se jen těžko přihlíží, oběť se pro klid raději přizpůsobuje přáním agresora.

45) Čírtková, *Forezní psychologie*, str. 232

46) Matoušek, *Sociální práce v praxi*, str. 233

14. Proč ženy setrvávají ve vztahu s násilným partnerem?

Ženy často chtějí odstranit násilí, ale zachovat rodinu. Váhají s odchodem z takového svazku, mají snahu zachovat dětem rodinu s oběma rodiči – protože např. děti mají svého otce rády. Dále uvádějí strach z ekonomické situace do budoucna. Mají nedospělé děti, bojí se, jak dlouho bude trvat majetkové vypořádání po rozvodu, bojí se ztráty bydlení a jestli jim bude bývalý partner platit výživné.⁴⁷

Týrané ženy mají strach z ostudy, z bídy a následného společenského vyloučení.

Dalším důvodem je to, že roky psychicky týrané a ponižované osoby v sobě těžko hledají sílu cokoli změnit, mají strach, že se vše obrátí proti nim:

„Hned při prvním ataku jsem volala policii. Začal říkat, že jsem si to vymyslela. Nedovedete si představit tu bezmoc. Takže příště jsem ani nikoho nevolala, protože když nemáte nic zlomeného, jde jen o přešůpek, který řeší místní úřad. Takže je to spíš haló pro všechny v okolí. Stydíte se a příště raději bolavý ret skousnete.“⁴⁸

Někdy se stává, že ženě nevěří ani vlastní rodina když už se odhodlá se svým trápením svěřit. Přeci jejich milý a pracovitý zeť by nebyl schopen dceru uhodit.

„Často jde o emočně intenzivní vztah, v němž partneři prožívají kromě nespokojenosti, beznaděje a obviňování také silně uspokojivá období.“⁴⁹

Žena muže omlouvá, neumí odejít, je na něm citově závislá. On jí něco koupí, vezme na výlet.

Důvodem setrvávání v násilném vztahu je dále i strach z dalšího pronásledování útočníkem, z vydírání. Ženy se bojí, že je partner po rozvodu připraví o děti, protože tím je jim dlouhodobě vyhrožováno. Bojí se rovněž, že pokud odejdou, partner je vyhledá a zabije, což také bývá častou výhružkou z jeho strany.

14.1 Následky domácího násilí

Žena si z násilného vztahu bohužel odnáší jak následky fyzického týrání (pohmožděniny, zlomeniny), tak i psychickou újmu. Může jít o deprese, poruchy příjmu potravy a podobně.

47) viz Matoušek, *Sociální práce v praxi*, str. 234

48) Miroslava Součková, *rozhovor Ona Dnes č.20/2011*, str. 11

49) Voňková, *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*, str. 72

Z následující citace vyplývá, že i sociální důsledky jsou pro ženu tíživé:

„Často se stane, že postižené ženy chtějí v první řadě utéct od násilnického manžela a je jim v podstatě jedno, jak a za jakých podmínek, či okolností. Prostě mu raději přenechají celý byt nebo dům, jen aby ho už nemusely vidět a stýkat se s ním. Mnoho žen se dokonce zřekne i alimentů, bolestného či odškodného. Ze strachu, že jim bude opět vyhrožováno a že budou vystaveny dalšímu nebezpečí. Zneužívané ženy s sebou nesou i další sociální důsledky. Často zůstanou velmi izolované, protože nemají vypracovanou žádnou síť svých pomocníků, přátel, rodiny či sousedů, jelikož tyto kontakty a vztahy byly partnerem systematicky a záměrně odbourávány. Bohužel jsou známy i případy, kdy žena své sociální zázemí ztratí, když zveřejní, že je zneužívána, a rodina či přátelé se od ní na základě toho odvrátí.“⁵⁰

14.2. Dopad na děti

„Domácí násilí má obvykle tři póly: muže, ženy a děti. Zájem o situaci dětí žijících uprostřed násilných vztahů roste. Násilí mezi rodiči je totiž charakterizováno jako psychické týrání potomků.“⁵¹

Čím déle ženy ve vztahu s tyranem zůstávají, tím více to má negativní dopad na děti. Ty jednak velice trpí, ale také si do svých budoucích vztahů mohou přenášet špatné vzorce chování.

Buď jsou děti stejně jako jejich matka bity, nebo přihlížejí pasivně. Mohou trpět depresemi, poruchami pozornosti. Pro malé dítě je nejhorší, když ztrácí pocit bezpečí a jistoty, když se cítí permanentně ohrožené. Je chybou si myslet, že děti násilí mezi rodiči nevnímají. Naopak, jsou pod velkým tlakem, mohou mít i pocity viny.

Dalšími dopady na dětskou psychiku může být ustrašenost, zdají se být myšlenkami jinde, trpí nespavostí, mají problémy s pozorností, ve škole mohou být agresivní k ostatním dětem.

„Pokud je dítě přítomno při útocích otce na matku, bezpochyby to ovlivní jeho postoj nejen k násilí samotnému, ale i jeho způsob řešení konfliktních situací. Navíc si dítě vštípí špatný model postavení muže a ženy ve vztahu i obraz vztahu samotného.“⁵²

Jiné je vnímání dívek a jině chlapců. Děvčata přejímají často podřízené vzory chování svých matek, mnohdy si i ony nalézají agresivního partnera.

50) Buskotte, *Z pekla ven žena v domácím násilí*, str. 17

51) Čírtková, *Moderní psychologie pro právníky*, str. 42

52) Buskotte, *Z pekla ven, žena v domácím násilí*, str. 70

Chlapci se zase učí, že muž je ve vztahu ten dominantní. Pro ně je to normální rozdělení rolí v rodině.

Děti se rovněž stávají prostředníky nerůznějších intrik mezi bývalými manželi, což ohrožuje jejich další duševní vývoj.

„Markantní jsou situace, kdy se dítě stává rukojmím rozvádějících se, či rozvedených rodičů, kde často násilný rodič, který zavedl důvod k rozvodu, uplatňuje svá práva, ale zapomíná na své povinnosti, vždy ke škodě dítěte. Neplacení výživného ze strany násilného rodiče, hrubé vymáhání styku s dětmi i proti jejich vůli, mnohdy podporované i rozhodnutími soudů, v některých případech i svěřením dětí do střídavé, či výlučné péče rodiče trestně stíhaného pro způsobené násilí, to vše znamená pro rodiny i několikaleté peklo...“⁵³

Muž často uplatňuje právo na styk s dětmi, aby přes děti mohl dále kontrolovat bývalou partnerku, přestože se o děti dříve zajímal pouze sporadicky, nebo vůbec.

Každý případ je ale nutné posuzovat individuálně, někdy naopak může být styk s dětmi motivací pro násilného partnera, aby změnil své chování.

53) Voňková, *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*, str. 210

15. Intervenční centra

„V České republice vznikly první takové organizace až po roce 1989, předtím se oběti mohly obracet nanejvýš na manželské poradny.“⁵⁴

Sociální služby v intervenčním centru jsou poskytovány jako služby ambulanční, terénní, nebo pobytové.

Jsou to bezplatná specializovaná pracoviště, která svým poradenstvím zmírňují nevýhodné sociální a ekonomické dopady, které oběť pociťuje. Žena prožívající domácí násilí se cítí velice osamělá, mnohdy během let s tyranem ztratila kontakt i na rodinu, přátele.

V intervenčních centrech pomáhají speciálně vyškolení pracovníci, obětem je poskytována komplexní odborná sociálně právní pomoc, také psychologická pomoc. Pracují zde psychologové, sociální pracovníci, právníci.

„Osoby ohrožené násilným chováním osob žijících s nimi ve společném obydlí, nebo osob blízkých, se nacházejí ve složité sociální a ekonomické situaci. Ta je navíc doprovázena psychickou labilitou vyvolanou traumatizujícími zážitky, které ovlivňují jejich schopnost zhodnotit reálně danou situaci a racionálně ji řešit.“⁵⁵

Intervenční centra zasahují také v případech vykazání násilného partnera. Do 48 hodin po incidentu, který jim oznámí policie, kontaktují ohroženou osobu, nabídnou pomoc a hledají další řešení. Provozují terapeutické činnosti, poskytují právní pomoc při obstarávání osobních záležitostí.

Pokud se jedná o pobytovou službu, může být ohrožené osobě poskytnuto ubytování a stravování. Intervenční centra spolupracují s poskytovateli jiných sociálních služeb, s obcemi, s policií a ostatními orgány veřejné správy.

U nás je nejvíce známá organizace „Bílý kruh bezpečí“, která také provozuje telefonní linku DONA.

„Pracovnice, nebo poradkyně těchto zařízení nemají právo cokoli podnikat bez svolení klientky.“⁵⁶

Tato centra také různými způsoby informují veřejnost o nepřípustnosti domácího násilí, např. prostřednictvím médií a různých seminářů.

54) Buriánek, Kovařík, *Násilí na mužích a seniorech*, str. 27

55) Voňková, *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*, str. 157

56) Buskotte, *Z pekla ven, žena v domácím násilí*, str. 114

16. Přímá pomoc obětem domácího násilí

16.1 Odborné sociální poradenství

Ve specializovaných poradnách se oběti domácího násilí dozví informace a odpovědi na své otázky. Je jim nabídnuta podpora. Poraden je možné využít telefonicky, nebo si sjednat i osobní návštěvu. Sama žena si určuje, v jakém rozsahu pomoc poradny využije.

16.2 Azylové domy

Pokud ženě hrozí bezprostřední ohrožení, je třeba, aby jí i dětem byla poskytnuta ochrana a bezpečí. Aby si mohla psychicky i fyzicky odpočinout. Zprostředkovat azylové bydlení pomohou intervenční centra a pobyt může trvat maximálně 1 rok.

Během pobytu v azylovém domě ženy chodí normálně do práce, děti do školy, nemusí se obávat o své zdraví a život. Mají dostatek času, aby si promyslely, zda se vrátí domů, nebo si najdou vlastní bydlení. Klientkám je zde nabízeno základní sociální poradenství, sociálně právní pomoc, pomoc s úředními dokumenty, nebo při hledání bydlení, zaměstnání, školy pro děti. Kdykoli se mohou obrátit na školené terapeutky. Volných míst je však málo.

16.2.1 Utajené bydlení

Protože existují i případy, kdy jsou ženy svým partnerem po odchodu z domova pronásledovány a ohrožovány, je možné jim nabídnout utajené bydlení.

Jde o azylový dům s utajenou adresou pro ženy, které se před násilným partnerem potřebují skrýt. Jedním z poskytovatelů utajeného bydlení je o. s. ROSA.

„Adresu domu nezná ani policie, soud, či orgán sociálně právní ochrany dětí. Čím méně se o utajeném azylovém domě ví, tím bezpečněji se mohou klientky cítit a nemusejí se bát, že je agresor najde. Z důvodu utajení není možné, aby klientka sdělovala, kde je azylový dům, a to ani rodině či přátelům. Rovněž si do azylového domu nemůže zvat návštěvy.“⁵⁷

16.3. Telefonická krizová pomoc

Je zaměřena na pomoc všem obětem domácího násilí, ocitajících se v krizové situaci, v ohrožení života. Vyškolení zaměstnanci umí pracovat s klienty, kteří jsou v obtížné životní situaci, jejich cílem je volajícího uklidnit a nabídnout mu momentální řešení.

57) <http://www.rosa-os.cz/o-nas/azylovvy-dum/> 20. 10. 2011 [online]

17. Občanská sdružení pomáhající obětem domácího násilí

V České republice dnes již existují organizace, které obětem domácího násilí nabízejí svou pomoc. Zmíním některé z nich:

17.1 Bílý kruh bezpečí, o. s.

Je organizací, která se velmi zasloužila o to, že se problém domácího násilí dostal do povědomí veřejnosti i zákonodárců a mohl tak být uzákoněn právě *institut vykázaní*.

Poskytuje bezplatnou kvalifikovanou pomoc obětem a svědkům trestných činů. Provozuje nonstop telefonickou linku - DONA linka, určenou osobám ohroženým domácím násilím.

17.2 ROSA, o. s.

Pomáhá ženám již od roku 1993 - nejprve jako nadace, od roku 1998 jako občanské sdružení. Toto sdružení, poskytuje týraným a osamělým ženám i jejich dětem komplexní odbornou pomoc. Provozuje odborné specializované poradenství, poskytuje utajené bydlení obětem, které bývalý partner stále pronásleduje. Provozuje telefonickou krizovou pomoc prostřednictvím SOS linky.⁵⁸

17.3 Acorus, o. s.

Je občanským sdružením, které pomáhá osobám ohroženým domácím násilím. Provozuje nepřetržitě telefonní krizovou linku, pořádá odborné semináře a přednášky z oblasti domácího násilí.

„Hlavním posláním je nabízet komplexní pomoc obětem domácího násilí a rozšiřovat informace o dané problematice mezi veřejnost. Psychosociální centrum Acorus je zaměřeno na přímou pomoc ženám a dětem, které se staly oběťmi domácího násilí.

Toto centrum nabízí včasné odborné sociální poradenství, právní poradenství, psychoterapeutickou, socioterapeutickou a pedagogickou pomoc.“⁵⁹

58) <http://www.rosa-os.cz/>, 10. 11. 2011 [online]

59) <http://www.zachranny-kruh.cz/pomoc-v-krizi/psychosocialni-centrum-acorus-2.html>, 1. 11. 2011[online]

18. Jak hovořit s obětí domácího násilí

Jak bylo již v minulých kapitolách zmiňováno, pomoc oběti domácího násilí zajistí odborné poradny, intervenční centra a azylové domy. Další pomocí je soudní pomoc, která bere oběť jako osobu poškozenou.

Při setkání s obětí domácího násilí si musíme uvědomit, že její situaci nevyřeší jedna konzultace. Nasloucháme, ptáme se. A to, co jsme vyslechli, zdokumentujeme.

„Pomáhající odborníci mohou pomoci ženě tak, že jí budou nabízet k uvážení různé možnosti. Neměli by však vnucovat žádné vlastní hodnoty a rozhodnutí, ani by neměli ženu odsuzovat za rozhodnutí, které učinila.“⁶⁰

18.1 Zásady komunikace s obětí domácího násilí

- empatie, aktivní naslouchání, potvrzování emocí
- upřímnost (problém domácího násilí je vždy složitý; složitost a další útrapy nelze před obětí zamlčovat)
- porozumění (důležité – nikdy nepodmiňovat pomoc tím, že oběť opustí tyрана; oběť musí vědět, že i po nešťastném pokusu o záchranu vztahu bude pomáhajícími pracovníky akceptována)
- zjišťování míry ohrožení oběti (nebezpečnosti agresora)
- postupné přeladování od minulosti k budoucnosti – stimulování vnitřních sil oběti, pěstování sebevědomí a sebeúcty
- obnovování životních iluzí
- zpracování individuálního bezpečnostního plánu - jak se bránit proti domácímu násilí
- podpora při hledání navazujících míst pomoci - např. vysvětlit možné trestně právní kroky, kroky pro řešení sociálních otázek⁶¹

60) Čírtková, Macháčková, Vitoušová, *Domácí násilí-studie*, str. 131

61) viz Matoušek, *Sociální práce v praxi*, str. 243

18.2 Poradenství a terapie

„Poradenství“ a „terapie“ jsou dva odlišné termíny.

Poradenství rozumíme řešení konfliktních situací, výchovných problémů, poskytování rad a podpory klientům při hledání řešení jejich situace.

Poradce klientovi nejprve naslouchá a potom s ním hovoří tak, aby dokázal samostatně uvažovat. Tak, aby změnil pohled na „neřešitelnou“ situaci.

Terapie může být vhodnou léčebnou metodou, která léčí psychické následky násilí.

„Terapie mohou být poskytovány jak jednotlivcům, kteří mají problémy v rodinném soužití, nebo celým rodinám. Pokud jsou poskytovány jednotlivcům, jsou cílovými skupinami jak původci problému, tak oběti.“⁶²

Je potřeba ptát se, jak dlouho trvá situace, ve které se oběť ocitla, upozornit ji na nebezpečí stoupajících útoků, motivovat ji, aby vyhledávala pomoc odborníků, Při kladení otázek je potřeba být citlivý, nenaléhat.

Párová terapie

„Párová terapie může být účinná pouze v některých případech. Dobré výsledky lze očekávat tam, kde násilí netrvá dlouho a není příliš závažné, pokud má žena ve vztahu jistou autoritu a muž se silně snaží s násilím skončit, i když zatím neúspěšně.“⁶³

Partneři se při párové terapii učí mezi sebou hlavně komunikovat, terapeut musí pochopit oba - násilníka i oběť. Nemůže svalovat veškerou vinu na jednoho, či druhého.

Muži se během terapií učí zodpovědnosti za své násilnické chování, které je vždy neomluvitelné, ženy se učí být zodpovědné za svou bezpečnost.

62) Matoušek, *Sociální práce v praxi*, str. 197

63) Gjuríčová, *Podoby násilí v rodině*, str. 82

18.3 Bezpečnostní plán

„Odchod z násilného vztahu je možné přirovnat k emigraci do jiné země.“⁶⁴

Pro ženu skutečně odcházení od násilného partnera není vůbec jednoduché, život se jí otočí úplně jiným směrem.

Musí si naplánovat, co a jak udělá, musí promyslet a vyřešit mnoho věcí, na vše se připravit. Kde bude bydlet, jak bude situaci finančně zvládat, zda je možné dětem najít jinou školu, jak budou děti snášet jiné prostředí, ztrátu kamarádů a podobně.

I v tom jí může sociální pracovník pomoci. Důležité hlavně je, aby získala ztracenou důvěru v sebe sama a uměla udělat první krok.

Některé ženy to dokážou samy, jiným se dostane pomoc od profesionálů. Bezpečnostní plán je vlastně návod, jak se má žena v ohrožení zdraví či života zachovat.

Oběť by měla být informována o tom, aby si shromáždila veškeré důkazy (fotografie, lékařské zprávy, zničené věci, roztrhané oblečení).⁶⁵

Jak takový bezpečnostní plán vypadá, uvádím v příloze č. 2 na konci této práce.

64) Conwayová, *Domácí násilí*, str. 130

65) viz Čírtková, Vitoušová, *Pomoc obětem a svědkům trestných činů*, str. 114

19. Legislativa

Právní vědomí české společnosti ohledně domácího násilí je po vydání nového zákona lepší, přesto je ale i v dnešní době pro mnoho obětí velmi těžké hájit sebe i nezletilé děti v soudních řízeních. Mnoho žen nemá finanční prostředky na kvalitního advokáta a bezplatná právní pomoc se hledá velmi těžko. Problémy mohou nastat při dokazování trestných činů, pachatel je stále ve vztahu k oběti osobou blízkou. Oběť proto musí vydat souhlas s trestním stíháním, což se stává málokdy. Oběť má také často strach z násilné osoby. Přeje si potrestání pachatele, ale bojí se dalších útoků, které by mohly být vedeny s mnohem větší razancí.

„Veškerá přijatá opatření musí směřovat k ochraně osoby ohrožené domácím násilím a k určení zodpovědnosti násilné osoby za vzniklou situaci.“⁶⁶

19.1. Sebeobrana obětí

Mnoho žen se bojí aktivně bránit útokům partnera. Mají strach, že by mohly být trestně stíhány pro ublížení na zdraví. Ze sdělovacích prostředků a tisku známe případy žen, které šly do vězení kvůli odvetě násilnému partnerovi. Platí, že by taková odvěta neměla být neúměrně krutá v porovnání s mírou týrání.

Žena má právo bojovat, aby se bránila, zachránila se a dostala do bezpečí. Není povinna snášet bolest a zranění. Ale nemá právo násilníka zmrzačit, či zabít.⁶⁷

19.2 Trestní oznámení

Podat trestní oznámení na svého partnera bývá velmi těžké, přece jen je to blízká osoba, se kterou žena často vychovává nezletilé děti. Není také možné předem určit, jak bude násilný partner reagovat. Mohou nastat situace, kdy se začne mstít, nebo naopak bude svých činů litovat a v ženě tak vyvolá pocity viny. V každém případě podáním trestního oznámení žena chrání do budoucna sebe i své děti před dalšími útoky.

19.3 Návaznost na trestní zákoník

Pokud se zaměříme na institut vykázání, vykázaná osoba je povinna opustit neprodleně prostor vymezený policistou v potvrzení o vykázání, zdržet se vstupu do tohoto prostoru, zdržet se styku, nebo navazování kontaktu s ohroženou osobou.

66) Voňková, *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*, str. 150

67) viz Marrewa, *Nenechte si ublížovat*, str. 179

Musí vydat policistovi na jeho výzvu všechny klíče od společného obydlí, které vlastní. Někdy se však stává, že pachatel neuposlechne a snaží se k oběti dostat. Není připraven opustit svůj „majetek“, do kterého započítává i svého partnera. V takovém případě je možné ho potrestat za neuposlechnutí.

19.3.1 Trestně právní odpovědnost

V pomoci obětem domácího násilí se prolíná práce policistů, sociálních pracovníků, terapeutů, právníků i soudců.

Jaká je trestně právní odpovědnost pachatelů, pokud maří výkon úředního rozhodnutí, kterým se ukládá povinnost dočasně opustit společné obydlí, jeho bezprostřední okolí a zdržet se vstupu do něj?

Jedná se o trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí o vykázaní - § 337/2. Pokud pachatel poruší povinnost dočasně opustit společné obydlí a jeho bezprostřední okolí a neuposlechne zákaz zdržování se v něm, nedodrží zákaz styku a kontaktování s ohroženou osobou, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.⁶⁸

Trestní zákoník na případy týrání pamatuje, také v oblasti týrání svěřené osoby, žijící ve společném obydlí.

Týrání osoby žijící ve společném obydlí je trestáno odnětím svobody na šest měsíců až čtyři roky. Pokud svůj čin spáchá pachatel surovým a zvláště trýznivým způsobem, nebo způsobí-li oběti těžkou újmu na zdraví, spáchá-li takový čin na nejméně dvou osobách a páchá-li ho po delší dobu, bude potrestán odnětím svobody na dva roky až osm let. Pokud způsobí těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob či smrt, bude potrestán odnětím svobody na pět až dvanáct let.⁶⁹

V domácím násilí můžeme dále nalézt trestné činy nebezpečného vyhrožování, vydírání, útisku, omezování osobní svobody, zbavení osobní svobody.

Opatření v trestním zákoníku plní funkci represivní, ale také důležitou roli preventivní, aby domácí násilí již nepokračovalo.

68) viz Trestní zákoník

69) viz <http://www.trestni-rizeni.com/NovyTZ/zvl04.html> 14. 11. 2011 [online]

20. Statistiky

„Přístupná data z let 2003-2004 vypovídají o celkově vysoké míře viktimizace českých žen ze strany mužů, a to jak vlastních partnerů, tak ostatních mužů. Ze souboru 1980 respondentek starších 18 let se alespoň jednou setkalo s násilím 59% žen, z toho v partnerském vztahu 38% (současný, nebo bývalý manžel / přítel)“.⁷⁰

Bílý kruh bezpečí od roku 2007 každoročně zveřejňuje počty osob vykázaných z domova a následnou analýzu informací získaných ze statistik.

Informace, jsem zpracovala v tabulce č. 1 :

Tabulka č. 1: Statistika osob vykázaných z domova v letech 2007-2011

Rok	Celkem vykázáno	Muži	Ženy	Měsíční průměr vykázaných	Vývoj oproti r. 2007
2007	862	554	8	72	
2008	679	668	13	56	-20%
2009	780	764	16	65	-10%
2010	1058	1035	23	88	+23%
2011	1430	1403	27	119	+66%

Z tabulky vyplývá, že v posledních letech mají počty vykázání stoupající tendenci, v roce 2011 policisté vykázali o třetinu více násilných osob, než tomu bylo v roce předchozím. Naopak nejméně vykázaných bylo v roce 2008.

Přestože počty vykázaných osob v jednotlivých letech nevysvětlitelně kolísají, celospolečenský efekt je takový, že díky nové právní úpravě se o domácím násilí více hovoří a stát tuto formu násilí přestal tolerovat.⁷¹

Probíhající hospodářská krize a nezaměstnanost stojí zřejmě také za zvyšujícími se počty vykázání, roste napětí v rodinách, existenční nejistota vede k větší agresivitě.

70) Voňková, *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*, str. 205

71) viz <http://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-plneni-opatreni-pro-zavedeni-interdisciplinarnich-tymu-spojujicich-zdravotni-socialni-a-policejni-pomoc-pri-odhalovani-a-stihani-pripadu-domaciho-nasili-za-rok-2010.aspx>; 20. 12. 2011

Závěrem zmíním jeden z výsledků průzkumu Sociologického ústavu Akademie věd a Karlovy univerzity, který jsem objevila v knize Mileny Tomešové:

„Jsme údajně vyspělá civilizovaná společnost, a přesto zhruba 38 procent žen v České republice má zkušenost s domácím násilím ze strany partnera. Na policii se obrátila jenom desetina z napadených žen, z toho pouze ve třech procentech případů bylo proti útočníkovi vzneseno obvinění a jedno jediné procento se dočkalo soudního rozsudku.“⁷²

21. Prevence

Domácí násilí se týká celé společnosti. Přestože existuje řada zákonů, podle kterých jsou pachatelé trestáni, není prozatím možné zabránit tomuto jevu.

Ženské nevládní organizace a občanská sdružení proto chtějí především otevřít problematiku domácího násilí na veřejnosti a poukázat na jeho devastující účinky.

Cílem prevence domácího násilí není to, aby ženy od násilných partnerů utíkaly, nebo podávaly trestní oznámení, za účelem důsledného potrestání pachatele. Důležité je, pokud je to jen trochu možné, pomoci partnerskému vztahu a učinit opatření, aby násilné útoky již nepokračovaly.

Násilné osoby by se měly více zúčastňovat terapeutických programů, které podporuje Ministerstvo vnitra. Je chvályhodné, že prevence sociálně patologických jevů se pomalu stává i součástí výchovně vzdělávací činnosti škol.

Policie:

Díky Závaznému pokynu policejního prezidenta č. 79 ze dne 27. 11. 2006 byl stanoven postup Policie České republiky v případech domácího násilí. Pracovníci policie jsou proškoleni pro tyto případy. Policie má za úkol chránit ohrožené osoby, využívat „institut vykázaní.“

Zdravotnická zařízení

Lékaři dnes již díky metodickému pokynu uveřejněného Ministerstvem zdravotnictví v roce 2006 vědí, jak léčit, diagnostikovat a postupovat v případech pomoci obětem domácího násilí.

72) Tomešová, ...*A muž ti vládnout bude*, str. 173

„Důležitými zástupci jsou lékaři, zdravotní sestry, sociální pracovníci ve zdravotnických zařízeních, jejichž role v pomoci obětem domácího násilí je nezastupitelná především v případech, kdy jsou zdravotníci jediní, kteří se mohou k ohrožené osobě dostat, násilí v rodině detekovat a nasměrovat ohroženou osobu na pomáhající organizace.“⁷³

Justice:

Soudci, státní zástupci a odborní pracovníci jsou proškolení v oblasti problematiky domácího násilí. Vydávají předběžná opatření a provádějí soudní řízení.

Ministerstvo práce a sociálních věcí:

Díky metodickým pokynům upravuje spolupráci orgánů sociálně právní ochrany se státními i nestátními organizacemi, které se podílejí na ochraně osob ohrožených domácím násilím.

Zde je kladen důraz hlavně na nezletilé děti. Byl vydán adresář, kde se klienti dozvědí, kdo a jakým způsobem sociální služby v této oblasti poskytuje. Jde o následnou pomoc ohroženým osobám.⁷⁴

Určitě je velmi přínosné i provádění kriminálních statistik v problematice domácího násilí a monitorování vývoje tohoto patologického chování v naší společnosti.

V rámci řešení prevence násilí v rodinách je dobré už od dětství vychovávat k zodpovědnosti, zdravému sebevědomí, toleranci a samostatnosti. V rodině se děti učí jak předcházet agresi a respektovat druhého partnera. Děti a mladiství by měli poznat, že normální soužití partnerů je takové, kde se nehraje o moc a dominanci na straně jedné a podřízenosti na straně druhé.

Aby prevence byla úspěšná, kombinují se všechny výše zmíněné postupy. Jednak je to práce policie a státních orgánů, které se starají o podporu a pomoc obětem, ale i o následnou terapeutickou péči o pachatele (pokud o ni stojí). Kombinuje se tak psychosociální pomoc se zákonnými postupy a tím se alespoň zčásti předchází násilí mezi blízkými osobami. Slovo „zčásti“ uvádím proto, jelikož je nutné mít na paměti mnoho dalších rodin, které se s domácím násilím potýkají, ale zatím nevyhledaly žádnou formu pomoci.

73) Úlehlová, *Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky*, str. 70

74) viz Voňková, *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*, str. 170-171

22. Případy z médií

V tisku a v televizi se objevují příběhy spojené s domácím násilím. Už to samo o sobě vypovídá, že nejsou ničím ojedinělým. Domácí násilí se nevyhýbá ani mediálně známým rodinám. V následujících dvou příbězích se seznámíme s osudy týraných žen, které byly zveřejněny v médiích. Příběhy žen, které měly podobný začátek.

22.1 Kamila Veliková

Kamila byla dlouhodobě psychicky, fyzicky a sexuálně týrána svým despotickým manželem. Nejsmutnější na jejím příběhu je fakt, že v nežádoucí atmosféře „přežívaly“ i její dvě dcery. Celých dvacet let nedokázala od tyрана odejít. Plně ji izoloval od přátel, rodiny, velké problémy jí dělal v zaměstnání. Postupně nad ní získal absolutní kontrolu, bez jeho svolení nemohla odejít ani na toaletu.

Kamila svůj příběh sepsala do dvou knih – „Svobodná, i když za mřížemi“ a „Odsouzená“. Při čtení těchto knih jsem pomalu pronikala do duše týrané ženy, která nemá úniku. Stále se ohlíží na děti, i když jim vlastně škodí, nemá odvalu se vzepřít, nemá už v sobě kousek sebevědomí, pochybuje o sobě. Několikrát u nich doma zasahovala policie. To když manžel v noci napadal i dcery. Policie se mu snažila domluvit, později k nim ale ani nevyjížděla s tím, že se jedná stále „jen“ o manželské hádky. V době, kdy Kamila svůj příběh prožívala, se pojem „domácí násilí“ podceňoval. To, co se odehrávalo „za dveřmi“ domácností bylo věci té konkrétní rodiny. Dokud se něco vážného nestalo.

„V noci mě chytil za vlasy a stáhl z postele s tím, že jsem ve spánku vzdechla a tudíž ho podvádím...“⁷⁵

Tyran si postupně vyhledával další a další záminky k útokům. Vztah vyvrcholil hádkami o rozvodu, vyhrožoval smrtí jí i dcerám. Kamila si v obavě o život svůj i dcer pořídila zbraň, aby v případě potřeby mohla manželovi nahnat strach. V květnu 2005 při jedné z hádek zbraň opravdu použila a v knize popisuje jak nedopatřením, ve chvíli, kdy se s manželem o pistoli přetahovala, vyšel výstřel a ten tyrana usmrtil. Můžeme se jen domnívat, kde je pravda, zda to opravdu bylo tak, jak Kamila popisuje. V každém případě tento okamžik ji po dvacetiletém soustavném ponižování a napadání dal zase svobodu. Ale rozpoutalo se jiné „peklo na zemi“.

75) Veliková, *Svobodná, i když za mřížemi*, str. 40

Kolotoč výslechů, byla vzata do vazby, nemohla vídat své dcery, které sice již byly plnoleté, ale stále studovaly. Přesto Kamila ve vězení zažívá pocit nabyté svobody. Ulevila svým činem sobě i dětem od týrání. Nastaly však velké existenční problémy, spojené s odloučením od dcer. Soud ji uznal vinnou a poslal na 8 let do vězení. Později tento verdikt změnil na 10 let. Kamila si plně uvědomila svou vinu, ale současně i bezvýhodnost své tehdejší situace, kdy jí nikdo nepomohl, byť zoufale o pomoc stála. Psychologické výsledky soudních znalců prokázaly, že u ní byl plně rozvinutý „syndrom týrané ženy“ (týraná žena se v bezvýhodné situaci chová nelogicky). Její dcery žádaly o milost prezidenta republiky, povzbuzovala ji široká veřejnost, která pochopila, že počátečním viníkem v tomto příběhu byl někdo jiný. Kdyby se nestalo to, co se stalo – nebyla by nakonec zavražděna Kamila a její dcery? Prošla sérií psychologických vyšetření a zjistilo se, že čin spáchala z důvodu bezvýhodnosti své situace. Její příběh se v různých časových intervalech objevoval v tisku, trest byl nakonec z 10 let snížen na 7 let. Nedávno byla propuštěna na svobodu po odpykání 2/3 trestu - pěti a půl roku - který si odpykávala ve věznicí pro ženy.

22.2 Irena Neffová

„Dcera spisovatele Ondřeje Neffa (65) byla pohřešována od neděle 24. února roku 2008. Podle manžela si šla zacvičit do nedalekého fitness centra. Vše ale bylo úplně jinak. K vraždě mladé ženy se nakonec přiznal sám manžel, Robert Novák (40). Den před tím ji po hádce uškrtil šňůrou od videa. Tělo pak odvezl a zakopal v lese poblíž Rudné ve Středních Čechách. Osobní věci své ženy odhodil v igelitové tašce nedaleko Radotína do Vltavy. Tři týdny předstíral, že se Irena ztratila a hrál si na zoufalého otce a manžela. Nyní si odpykává třináctiletý trest za brutální vraždu.“⁷⁶

Když se ve sdělovacích prostředcích objevil případ zmizelé Ireny Neffové, dcery spisovatele Ondřeje Neffa, nikoho nenapadlo, že vrahem je její manžel. Nikdo z nejbližších netušil, co se děje u nich za dveřmi, navenek působili jako normální pár s běžnými problémy. Bil ji nejspíš už v době, kdy byla těhotná.

V této rodině panovalo klasické domácí násilí, kdy okolí nic netušilo a sama oběť se styděla jít s tím na veřejnost. V okamžiku, kdy chtěla ze vztahu odejít, ji manžel raději zabil.

Když se rozhodla ho opustit, zřejmě mu tuto skutečnost předem oznámila.

76) <http://prozeny.blesk.cz/clanek/pro-zeny-osudy/138177/david-neff-malou-dominiku-trapily-nocni-mury.html>
25. 6. 2010 [online]

Dovolila si chtít odejít - a to tyran nepromíjí. Žena by měla opustit takového člověka raději tajně, aby neměl možnost dalšího napadení. Její manžel tři týdny předstíral, že se Irena ztratila a hrál si na zoufalého. Až pod tíhou důkazů se přiznal, že svou ženu uškrtil šňůrou od videa a pak tělo zahrabal v lese.

Ireně Neffové bylo 28 let, zbyla po ní malá dcera Dominika. V době, kdy se tento čin stal, jí bylo 18 měsíců. Dominika musela poté dva roky docházet k psychologovi na intenzivní terapii.

„Malá Dominika se totiž svému psychologovi svěřila, že viděla vraždu své maminky Ireny. Psycholog jí pomáhal vyřešit zmatené pocity a myšlenky, které malá holčička občas prožívala.

Ona měla problémy, které byly v podvědomí, kdy se probouzela v noci a měla noční můry. Někdy měla i dny, kdy upadávala do takových apatií, že ji prostě nic nezajímalo.“⁷⁷

22.3 Srovnání

Objevují se poměrně často případy domácího násilí s tragickým koncem.

Srovnám případ Kamily Velikovské a Ireny Neffové:

V jednom případě zoufalá a vystresovaná oběť dlouholetého domácího násilí zabije agresora. Domnívá se, že tak ochrání své dcery před dalšími útoky. Nakonec ale, dnes již dospělé dcery, zůstávají bez matky, která si odpykává trest ve vězení.

Ve druhém případě násilník blízkou osobu usmrcuje, protože ta jej chce pro opakované útoky opustit. Než by ji ztratil, raději ji zabije. Jejich malá dcerka je dnes také bez mámy, bez táty... Nejhorší situaci odnášejí právě děti z těchto rodin.

Přestože dnes je legislativa dál než v roce 2005, domácí násilí nevymizelo. Pachatelé stále za zavřenými dveřmi týrají své nejbližší. Tyto dva případy potvrzují, že se opravdu hraje o život.

77) <http://prozeny.blesk.cz/clanek/pro-zeny-osudy/138177/david-neff-malou-dominiku-trapily-nocni-mury.html> 25.6.2010 [online]

23. Genderová podmíněnost násilí páchaného na ženách

Závěrem teoretické části této práce se podíváme na vzájemné postavení mužů a žen z hlediska genderu. Proč jsou ženy vůči mužům i v dnešní civilizované době v některých společnostech stále v podřízeném postavení?

Rozdíl mezi ženou a mužem není pouze biologický a psychologický, ale je též daný dějinně utvořenou společností, která jim oběma dávala specifické role.

„Domácí násilí na ženách je jednoznačně výsledkem pokřivené patriarchální tradice, která ženám určila podřadné postavení a mužům nezasloužené výsady včetně přesvědčení, že žena je mužův majetek, že jeho fyzická i finanční převaha a ženino připoutání k péči o mláďata vytvořily existenční závislost na mocipánovi, který smí zastrašovat, bít i zabít.“⁷⁸

Už v primitivních kulturách bylo jasné dělení úloh mezi ženu a muže. Žena byla ochránitelkou krbu, starala se o dům, děti, udržovala oheň, měla podřadnější roli. Muži chodili na lov, starali se o výživu, bojovali. Dlouho do novověku byla žena pro muže důležitá jen jako rodička - k zachování rodu. Nadřazenost muže nad ženou se zdála přirozenou.

23.1 Osvojování genderových rolí

Po celá staletí platilo, že žena měla být poslušná, podrobovala se moci otce a sňatkem se dostávala zase do moci manžela. Ten rozhodoval, co bude s ní i s jejím majetkem, určoval, co smí a co už nesmí, měl právo ji za neposlušnost trestat.

V 19. Století začalo sílit emancipační úsilí žen, které se chtěly vzdělávat stejně jako muži, chtěly se uplatňovat i ve veřejném životě, mít volební právo, právo na rozvod manželství.

„Abychom dokázali, že rozdíly osobnosti muže a ženy vycházejí z rozdílů biologických, nám stačí pouze muže a ženy sledovat v jejich každodenním životě ve společnosti. Muži jsou útočnější a nezávislejší než ženy. Jsou statečnější, otevřenější, extrovertnější a sebevědomější v přesvědčení o vlastní schopnosti ovládat okolí a manipulovat jím. Ženy jsou citlivější a vnímavější ve vztazích k druhým. Na těchto vztazích jsou více závislé, jsou introvertní, orientované na domov a emočně labilní.“⁷⁹

78) Tomešová, *...a muž ti vládnout bude*, str. 181

79) Oakleyová, *Pohlaví, gender a společnost*, str. 45

23.2 Pohlaví a gender

„Vlastnosti a chování spojované s obrazem muže a ženy jsou formovány kulturou a společností. Na rozdíl od pohlaví, které je univerzální kategorií a nemění se podle času či místa, působení gender ukazuje, že určení rolí, chování a norem vztahujících se k ženám a mužům je v různých společnostech, v různých obdobích či různých sociálních skupinách rozdílné.“⁸⁰

I v současné době je postavení žen v různých společnostech různé. Můžeme se setkat s takovými jevy, jako je obchod se ženami, nucená prostituce, v rozvojových zemích se stále provádí ženská obřízka, dívky a ženy jsou znásilňovány a sexuálně zneužívány. Ve vyspělé civilizaci by se však nemělo s ženami zacházet jinak, než s muži.

23.3 Pohlaví a sociální role

Velmi důležitou roli hrají i společenské normy. Jakým způsobem muži prosazují své mužství ve společnosti, jaké jsou ve společnosti vztahy mezi muži a ženami, zda dokážou spolupracovat, zda muži berou ženy jako rovnocenné partnerky. Stále je možné cítit uplatňování moci, kdy např. ve veřejné sféře přetrvává dominance mužů.

„Výchova v raném dětství, vzdělání a zaměstnání tlačí ženy a muže do rozdílných pozic. Není tedy divu, že na konci tohoto procesu mohou považovat své striktně vymezené role za předem dané na základě nějakého obecného zákona.“⁸¹

Jedná se o celospolečenský jev. Ženy, které zůstávají na mateřské dovolené, se dostávají do ekonomické závislosti na svých partnerech. Pokud nastoupí do zaměstnání, mívají za stejně odvedenou práci nižší výděly. Jejich pracovní nasazení v domácnosti je ve většině případů mnohem vyšší než u mužů. Důsledkem jsou nižší důchody žen, které většinou pracují ve špatně placených profesích, jako je školství nebo sociální služby. Kvůli péči o děti jsou někdy nuceny pracovat na částečný úvazek, málokdy ve stejném povolání dostanou muž a žena shodný plat. Nutno říci, že genderová nerovnost je také jedním z rizikových faktorů.

„Dosažení rovnosti mužů a žen v sobě skrývá důležité humanitní poselství, a to bez ohledu na jeho vztah k násilí mezi partnery. Skrytý princip tohoto přesvědčení je, že čím humanitnější bude společnost, tím lidštěji se k sobě budou partneři mít.“⁸²

80) Oakleyová, *Pohlaví, gender a společnost*, str. 12

81) Oakleyová, *Pohlaví, gender a společnost*, str. 120

82) <http://www.domacinasil.cz/prevence/primarni-prevence-nasilí-mezi-partnery/> 29. 9. 2011 [online]

PRAKTICKÁ ČÁST

Na základě teoretických poznatků z oblasti domácího násilí páchaného na ženách lze konstatovat, že soužití s násilným partnerem je velice deprimující, zdraví a život ohrožující jev. V praktické části představím příběhy žen, které se osobně s domácím násilím setkaly. Šlo mi o zmapování průběhu života s tyranem od doby před uzavřením manželství, dále jak se vztah vyvíjel během manželství a pokud došlo k rozvodu, zda to jejich situaci vyřešilo, nebo jsou stále vystaveny atakům svých bývalých partnerů. Příběhy jsou každý jiný, mají však společné znaky. Oběť, agresora, ponižování, zklamání, pocity beznaděje, strach o budoucnost, o život, o děti. Výzkumné šetření probíhalo v podzimních měsících roku 2011.

24. Výzkumné šetření

Vzhledem k tomu, že dnes se o domácím násilí více mluví a dozvídáme se o něm z médií, předpokládala jsem, že se mi podaří najít týrané ženy, jež svou situaci nějakým způsobem už vyřešily, nebo řeší.

Oslovila jsem proto s dostatečným časovým předstihem Občanskou poradnu a Poradnu pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy v Nymburce. Také svou rodinu, přátele a seznámila jsem je s tématem mé bakalářské práce. Podařilo se mi tak získat kontakty na ženy, u kterých byl předpoklad, že by byly ochotné o svém životě s tyranem promluvit a odpovědět na otázky z mého dotazníku. Komunikovala jsem s nimi prostřednictvím elektronické pošty, telefonicky, s některými jsem se i osobně setkala.

24.1 Cíle výzkumu:

1. Zjistit, zda lze hledat příčinu domácího násilí v primárních rodinách partnerů.
2. Zjistit důvody, které ženám nejvíce bránily opustit násilného partnera hned při prvních projevech agrese.

24.2 Hypotézy:

1. Předpokládám, že se i v primárních rodinách oběti, nebo pachatele vyskytoval problém s uplatňováním moci a dominance jednoho z rodičů vůči druhému, chybělo citové zázemí.
2. Domnívám se, že v souvislosti dlouhodobého setrvávání ve vztahu s násilným partnerem ženy budou nejčastěji zmiňovat ekonomickou závislost na něm.

24.3 Cílová skupina:

Cílovou skupinou jsou ženy, které prožily, nebo prožívají domácí násilí, pocházející z různých částí České republiky - Nymburk, Ústí nad Labem, Mladá Boleslav, Vlkava, Hradec Králové, Říčany, Karviná.

24.4 Vzorek

Na podzim roku 2011 jsem oslovila devět doporučených žen, ke spolupráci se mi podařilo přesvědčit osm z nich. Šest z těchto žen násilného partnera dokázalo opustit, dvě jsou stále za něho provdané.

24.5 Popis metody práce

Kvalitativním výzkumem jsem se chtěla podrobně zaměřit na životní příběhy týraných žen a porozumět jejich situaci. Jedním z hlavních rysů kvalitativního výzkumu je popis. Zvolila jsem proto nejprve metodu dotazníku.

Výzkum je založen na jeho vyplnění a následném vyhodnocení. Zajímalo mne původní rodinné zázemí pachatele a oběti, průběh manželství, případně i stav po rozvodu. Zjišťuji proto, z jakých rodin pochází pachatel a oběť, jejich vzdělání. V další části se již zabývám dotazy ohledně vzájemného soužití, páchání domácího násilí, délkou jeho trvání. Snažím se zjistit příčiny. Otázky se týkají také chování násilného partnera po rozvodu, a jak se rodinám žije v dnešní době.

Dotazník je písemný, obsahuje 22 otázek sestavených tak, aby se k některým ženy mohly vyjádřit podrobněji. Vycházela jsem tedy hlavně z písemných podkladů, které mi poskytly dotazované ženy.

Dále jsem u některých žen zvolila metodu doplňujícího polostrukturovaného rozhovoru, abych mohla více do hloubky prozkoumat stanovené cíle. Díky polostrukturovanému rozhovoru je možné podle situace měnit pořadí otázek i samotnou formulaci.

24.6 Charakteristika postupu:

Postupně jsem oslovila ženy, se kterými jsem chtěla spolupracovat. Vysvětlila jsem jim, proč právě ony by mi mohly v mém výzkumu pomoci, a poprosila jsem je o spolupráci. Každá z žen ode mne obdržela dotazník a v průběhu tří týdnů jej vyplnila. Po vyhodnocení dotazníku jsem si k některým připravila doplňující otázky.

25. Příběhy žen

25.1 Nad'a / 49 let, s násilným partnerem rozvedená /

Vystudovala střední školu, její partner měl pouze základní vzdělání a pracoval jako lesní dělník. Brali se po roční známosti v roce 1982. Ona toužila po dítěti, on nebyl proti. Ještě před svatbou, ale už jako těhotná, zaznamenala jeho žárlivost a agresivitu.

Nad'a vyrůstala v úplné rodině, kde pevnou rukou vládla matka – učitelka. Byla velmi přísná, děti fyzicky trestala. Otec byl alkoholik, často se hádali. Nad'a za to mívala pocity viny:

„Měla jsem pocit, že můžu i za to, co jsem neudělala.“

V rodině partnera byly vychovávány 3 děti, dominantní byl otec. Nadin partner byl z dětí nejmladší a věděl od matky, že kdyby jeden z jeho bratrů tragicky nezemřel, on by se nikdy nenarodil. Občas, když míval s rodiči, nebo sourozenci problém, slýchával: *„Ty mlč, tys vůbec neměl být na světě.“* Nadě jednou přiznal, že s touto skutečností se nedokáže nikdy vyrovnat. Rodiče ho zabezpečili, chyběla ale citová vazba. Od 16 let pracoval v lese, veškeré peníze mu otec bral a dával mu pouze kapesné. Oblečení mu kupovala matka. Nebyl tak zvyklý ze své původní rodiny vůbec hospodařit s penězi, nevěděl, co je složenka a co vedení běžné domácnosti obnáší. Fyzicky Nad'u poprvé napadl ještě před svatbou, byl opilý a na plese žárlil, že tančila i s jinými. Po napadení byl uražený, ona se málem ještě omlouvala. Nebránila se.

Po svatbě měla na starosti vše okolo rodiny, on rodinu živil. Ale peníze většinou využíval jen pro sebe. Starala se ještě o něho, on byl pořád vlastně nedospělý, utrácel za nepotřebné věci.

„Vždycky z práce šel na svých pět piv, dalších osm si přinesl domů.“

Dělal dluhy. Narodil se jim syn, poté dcera, která brzy po narození zemřela na vrozenou vadu. Bydleli u jeho rodičů, neklapalo to. Doma mu časem vadilo všechno. Na útocích a týrání měl jednoznačně podíl alkohol, střízlivý se choval celkem slušně. Později však střízlivý nebýval nikdy. Syn viděl fyzické napadání matky, byl přítomný scénám. Nad'a bývala znásilňována, nejhorší byl pro ni zážitek, kdy ji ohrožoval nastartovanou motorovou pilou. Trhal jí oblečení, zakazoval styk s rodinou, omezoval finance, rád ničil její věci, neustále ji vydíral sebevraždou, někdy vyhrožoval smrtí. Jejích modřin si jednou všimla teta a dovedla ji k lékaři. Ten vše sepsal, ale jinak se nic nedělo. Na policii, nebo jiné instituce se Nad'a nikdy neobrátila. V okolí lidé věděli jaké to u nich doma je.

„O syna se nestaral, nezajímalo ho, že kluk má narozeniny, že budou Vánoce. Zájem číslo jedna byl alkohol. Nikdy si o tom nechtěl promluvit, nikdy si nepřiznal, že by něco dělal špatně. V zaměstnání byl spíše upozaděný, neuměl za sebe bojovat, na nikoho si netroufal.“

Svěřovat se Nad'a začala přátelům, rodičům nikdy. Nejvíce jí pomohli právě přátelé, a to hlavně ve finanční oblasti. Svou situaci si jinak vyřešila sama.

K rozvodu se rozhodovala několik let. Uvědomovala si, jak žila její matka – celý život s alkoholikem a poměrně mladá zemřela na rakovinu. Když Nad'a manželovi oznámila, že ho opouští, nevěřil tomu. Potom ji znásilnil. Rozváděli se po 13 letech v roce 1995. Sehnala si garsonku a syna vychovávala sama. Z poloviny musela splácet i dluhy za bývalého manžela, který na syna ani neplatil alimony. Vlastní rodina jí nepomohla, matka umírala na rakovinu a despotický otec pil, měl tedy dost starostí sám se sebou.

Důvodem, proč s rozvodem tak dlouho váhala, byla její dlouhodobá finanční nejistota. Také si myslela, že když to vydržela její matka, tak ona to musí vydržet taky.

Po rozvodu si syna bral kdykoli chtěl, bydleli v jedné vesnici. Nad'a má pocit, že ho využíval, protože se doma ztrácely potraviny. Synovi také vyjednal brigádu, ale peníze mu potom sebral. S Nad'ou vůbec nekomunikoval. Bohužel, syn po otci převzal žárlivou povahu a nezodpovědnost. Alkoholů se ale vyhýbá. Nad'a nyní žije klidný život s novým partnerem.

O svém bývalém muži píše: *„Žije sám, na ubytovně a několik let už prý nepije. Nicméně propadl počítačovým hrám a asi už nikdy nedospěje.“*

Primární rodiny:

- Nad'a už jako dítě vyrůstala s pocity viny i za to, co neudělala, otec byl alkoholik, matka byla velmi přísná, rodiče se často hádali.
- Její partner měl problematický vztah s otcem, kterému musel odevzdávat všechny peníze, rodiče mu kupovali i jako dospělému oblečení, v rodině chybělo citové zázemí, nebyl připraven na reálný život, neuměl hospodařit s penězi.

Důvod dlouhodobého setrvávání ve vztahu:

Odchodu od násilného partnera bránil Nadě nedostatek financí, neměla kam jít, myslela si, že to musí vydržet, jako to vydržela její matka.

25.2 Hanka / 51 let, s násilným partnerem rozvedená, nyní podruhé provdaná /

Hanka je středoškolačka, která prožila dětství v úplné a spořádané rodině. Společně se svou sestrou byly odmala vedeny k tvrdé práci, vzpomíná, jak ve svých 10 letech např. skládala cihly z valníku, protože pomáhaly rodičům na stavbě domu. Otcí to nezazlívá, přestože má pocit, že jako dítě neměla žádné sebevědomí, po vzoru maminky měla vůči mužům podřízené postavení.

Ve 22 letech se na dovolené seznámila se svým budoucím mužem.

Byl o rok mladší, velmi zábavný, galantní. Psal jí zamilované básničky. Po několika měsících známosti odešel na vojnu, po půl roce při jeho prvním opuštění Hanka otěhotněla. A byla na všechno sama. Na problémy s rodiči, kteří v té době brali její situaci spíše jako ostudu, v době kdy se potřebovala k někomu schoulit, řešila svatbu (aby se neprovdala, nepřicházelo podle nich v úvahu), řešila bydlení, novomanželskou půjčku, těhotenské nevolnosti. Kromě toho všeho chodila do práce. Výsledkem bylo od 6 měsíce rizikové těhotenství. V té době se dozvěděla od jeho sestry, že měl v úmyslu přivést ji do jiného stavu. Chtěl si ji tak pojistit. Postupně se dozvíдалa víc i o jeho rodině, kterou před svatbou viděla pouze jednou.

On pocházel z pěti dětí (4 chlapci a 1 děvče), matka nikdy nepracovala, otec byl vojákem z povolání. Dva z bratrů bili své manželky. Měl jednu sestru – dvojče, která byla protěžována, měla vše nové, on hračky i oblečení dědil po starších bratrech. Jednou ve slabé chvíli mu prý matka řekla, že ho nechtěla a že měl být původně dán k adopci. Matka byla velmi dominantní, ve vztahu ke svému muži vulgární, psychicky ho týrala, ponižovala i před vnoučaty. Byla lakomá, závistivá. Vždy myslela nejdřív na sebe a svou jedinou dceru.

Když se Hančin muž vrátil z vojny, byl dceři 1 rok.

„Manžel nastoupil do práce a místo toho, aby se mnou už konečně trávil více času, zůstávala jsem doma stále sama, protože on chodil nejdříve k mamince, potom někdy s kamarády. Vyhlížela jsem ho marně z okna, vyčítala mu. On vždycky jen řekl, že je svobodný člověk a nebude se kvůli mně omezovat. Začali jsme se hádat.“

Poprvé ji fyzicky napadl při hádce už v těhotenství, kdy čekala druhou dceru. V té době jí blesklo hlavou, že s ním nechce být. Neměla ale kam jít, své rodině se bála svěřit, bála se výčitek. Od první facky se začalo odvíjet stále se stupňující psychické týrání, kolotoč facek, ran pěstí, vláčení za vlasy. I vůči dětem začal být vulgární, starší dceru nepřiměřeně fyzicky trestal. Když se narodila druhá dcera, viditelně ji proti té starší protěžoval. Děti byly svědky veškerých scén.

„Po dobu mateřské dovolené mi vyčítal, že mě musí živit, že jsem líná, ať se na sebe podívám, jak vypadám, ať si jdu přivydělávat. Peněz jsme měli málo, a tak jsem šila, pletla, hlídala cizí dítě za úplatu. Zjišťovala jsem ale, že se mu stejně nezavděčím, vždycky si něco našel. Vadilo mu úplně všechno. Že není naklizen, že se děti smějí, že nevycháším s penězi, že moje sestra je blbá vysokoškolačka, proč sedím, proč jím, proč je puštěná televize. Došlo to tak daleko, že jsem neměla o sobě už žádné dobré mínění, styděla jsem se na sebe i podívat do zrcadla, smál se mi, jak vypadám, v čem chodím, že kdo by o mě zavadil, že jsem zrůda a chudinka.“

Útočil vždy střízlivý. Nejhorší byl ten předposlední útok – kdy ji zkopal, bil pěstmi, tahal za vlasy:

„Zlomil mi tenkrát žebro. Zůstala jsem ve strachu o život ležet nehybně na zemi, on, najednou vyděšený, zavolal policii a lékaře. Potom utekl z bytu. Já jsem se pomalu zvedla, odešla před dům, kde jsem potkala policisty a vysvětlila jim, co se stalo. Neudělali ani zápis a řekli, abychom si tyto věci řešili sami. Odešla jsem zklamaná domů, za chvíli přišel ON s lékařem, svým známým. Ani mne nevyšetřil, neudělal zápis a řekl, abychom se raději dohodli mezi sebou. Muž byl redaktorem a měl své známosti. Věděl, že mi nikdo neuvěří.“

Za několik dnů Hanka navštívila obvodní lékařku a po zkušenostech s institucemi zamlčela, od čeho má ve skutečnosti zlomené žebro. Svedla to na spadnutí ze židle při zalévání květin. Její muž se zřejmě tímto incidentem vyděsil, a proto jí přinesl pozvánku do manželské poradny. Poprvé tam šli spolu.

„Po několika sezeních mi paní doktorka řekla, že jsem obětí domácího násilí. Že on prostřednictvím mne zřejmě účtuje se svou matkou, která týrala jeho i tatínka. Byl posedlý tím, že neustále hledal, kde jsem co zkazila, nestihla, udělala chybu. Po čase jsem zjistila, že se přizpůsobuji, jen aby byl klid, aby nebyl agresivní. Hlavně kvůli dětem. Nestála jsem si za svým názorem, souhlasila s ním, připadala jsem si ošklivá, neatraktivní, na ulici klopila oči. V manželské poradně jsem cítila velkou podporu. Paní doktorka mě nasměrovala k tomu, abych se na rozchod začala připravovat. Jen jsem nevěděla, kdy přijde ta chvíle, kdy to budu moci udělat. Měla jsem zdravotní problémy, neměla trvalé zaměstnání, neuživila bych děti, neměla jsem kam jít. Začala jsem ho nenávidět, byl mi odporný. Svou sílu nade mnou si dokazoval i tím, že mne znásilňoval, později jsem to už radši vydržela, jen aby byl chvíli klid.“

Na veřejnosti si vždy dával velký pozor, platil za vzorného otce.

Doma vyhrožoval, že ji dostane do blázince, že ji zabije a těch svých 7 let si klidně odsedí, že ji připraví o děti. Dával jí 200,- korun na týden.

„K rozvodu jsem se odhodlala v okamžiku, kdy mi můj spolužák na třídním srazu nabídl pomoc. Rozvod proběhl po 17 letech manželství - během dvou měsíců. Nejprve přede mnou manžel klečel a prosil, abych to nedělala, ale nakonec svolil a odstěhoval se z bytu ke své přítelkyni. Také díky penězům, které jsem mu v rámci majetkového vypořádání musela splácet.“

V okamžiku přestal platit alimenty a mstil se pomluvami. Dcery se s ním viděly po rozvodu jen dvakrát a potom styky samy přerušily. Psychické týrání už nechtěly snášet.

„Prodělala jsem kvůli výživnému mnoho soudů. On účelově raděj přestal pracovat, přišel o lukrativní práci redaktora, roky trávil na pracovním úřadě a pochybným podnikáním. Jen aby svým dětem nemusel platit.“

Ze spolužáka se stal přítel, později manžel. Dcerám dopřáli vysokou školu, přestože peněz neměli nazbyt. Svého pravého otce dcery nepostrádají.

Primární rodiny:

- Hanka vyrůstala ve spořádané rodině, kde byl dominantní otec, rodiče se ale dokázali o běžných věcech dohodnout. Vychovávána byla ke skromnosti, poslušnosti, pracovitosti, jako dítě trpěla malým sebevědomím.
- Její partner vyrůstal v rodině, kde se vyskytovalo domácí násilí ze strany matky vůči otci, dva starší bratři bijí své manželky. On jako dítě byl opomíjený, ponižovaný, jeho sestra-dvojče-naopak protěžována.

Důvod dlouhodobého setrvávání ve vztahu:

Hanka uvádí ekonomické důvody, neměla trvalé zaměstnání a neměla kam s dětmi jít. Po zkušenosti s policií se také bála ostudy, že by jí nikdo nevěřil.

25.3 Alena / 50 let, vdaná /

Alena je drobná, na svůj věk velmi hezká žena, sympatická, otevřená. Ale jak sama říká - dnes již bez očekávání něčeho hezkého, zklamaná životem.

Alena se za Vráťu provdala v roce 1981, bylo jí 20 let. Oba byli středoškoláci, on o osm let starší. Před svatbou spolu chodili jeden rok. Imponovalo jí, že je mezi nimi větší věkový rozdíl, přála si ochránce a člověka, který je akční, protože ona sama byla dost nerozhodná.

Ještě před svatbou si všimla, že se její partner hrubě, až hulvátsky, chová ke své mamince. Tuto skutečnost ale neřešila, nepátrala proč. K ní se choval hezky.

Alena vyrůstala v harmonické rodině, obklopena láskou, hýčkaná, rozmazlovaná, myslí si, že nebyla moc dobře připravená na realitu života. Otec i matka měli rovnoprávné postavení, vždy se dokázali dohodnout v klidu.

Vráťa pocházel z rozvedené rodiny, kde vina byla na straně otce. Byl agresivní, hrubý, žárlivý, několikrát se léčil na psychiatrii. Svou tchýni Alena popisuje jako laskavou a trpělivou paní, se kterou dodnes velice dobře vychází, dokonce lépe než její syn.

Po svatbě si zařizovali společné bydlení, opravovali dům. Ona měla na starost i veškerou péči o domácnost – úklid, vaření prání, nákupy, zahradu. Časem se izolovala od okolního světa. On pracoval okolo domu a živil rodinu. Pracoval ale, jen když se mu chtělo. Narodily se jí dvě děti – syn a dcera. Při konfliktech, které vznikaly hlavně kvůli financím, začal Alenu psychicky týrat, slovně napadat, urážet. Hádali se kvůli dětem – když chtěla pomoci s výdaji, které měla v souvislosti s nimi. Často panovala tichá domácnost, napětí se nedalo vydržet, psychický teror byl téměř na denním pořádku. Začalo mu vadit i to, že dobře vycházela se svou rodinou. Trestal ji tím, že jí téměř odstříhl od peněz. Vyhržoval, že se s ní rozvede a ona od něj nic nedostane, prý raději vše zničí, nebo podpálí. Z toho měla strach. Někdy vyhrožoval sebevraždou, vydíral, choval se jako slaboch. Alkohol na jeho chování neměl vliv. Je téměř abstinent.

Pokud měl někdy světlé chvíle, dokázal přiznat, že se chová nenormálně. Omlouval to tím, že to má po svém otci. O děti se nikdy moc nezajímal. Nehrál si s nimi, nepovídal, výchova spočívala jen v příkazech a zákazech. Využíval jejich jména ohledně výhodných spoření (stavební spoření, pojištění). Když bylo dětem 18 let, musely s ním do banky a převzaté peníze ihned odevzdat otci. Někam je prý investoval, rodina ani neví kam. Alena nikdy nevěděla a dodnes neví, jaký on má plat, jaké má kde účty. Vše si pečlivě střeží a říká, že vše je jen jeho. Veškeré věci okolo domácnosti a dětí financuje ona ze svého platu.

Když byl někdy potřeba větší výdaj (např. lyžařský výcvik, peníze na internát) a Alena Vráťu porosila o finanční pomoc, vždy z toho byla velká hádka a dlouho tichá domácnost. Raděj po něm nic nechce a záplatuje rodinný rozpočet z peněz od rodičů. Oblečení si nakupuje v sekond handu, jenom aby byl klid. On sám si žije nad poměry, kupuje drahou kosmetiku, potravinové doplňky. Bojí se o své zdraví. V zaměstnání je neoblíbený, nerad pomáhá druhým, myslí jen na sebe.

Se svým trápením se Alena průběžně svěřovala přítelkyni a bratrovi. Své rodiče šetří.

Před rokem se situace v rodině tak vyhrotila, že spolu přestali komunikovat úplně. Aleně v té době začal nadbíhat bývalý dávný přítel a ona se rozhodovala pro rozvod. Pro manžela to bylo nepříjemné překvapení, zjistil, že to myslí vážně a najednou ze dne na den své chování změnil. Vše si vyříkali a Alena se rozhodla, že to s ním ještě zkusí. Našli si společné zájmy – kolo, cestování. Ale co se týče financí – tam se nedomluvili, žádné peníze jí nedává. Jí přesto stačí, že se k ní chová alespoň slušně. Že spolu tráví více času a více komunikují. Říká, že nechce dětem rozbít rodinu. Přesto jí jeho lakota velmi trápí. Pokud by ho měla definovat, říká: „*Je to zamindrákovaný despota a sobec, který nerad řeší problémy.*“ Pokud by se jednou měla rozhodnout pro rozvod, velmi se bojí problémů, které by z toho vzešly. Letitou izolací neumí jednat s úřady, říká, že ničemu nerozumí a že by to zřejmě nezvládla. Nevěří si.

Primární rodiny:

- Alena vyrůstala jako hýčkané a rozmazlované dítě ve spořádané rodině, rodiče spolu mají krásný vztah dodnes, dokázali se vždy v klidu dohodnout. Alena se domnívá, že díky opečovávání nebyla připravena na realitu běžného života.
- Její partner pochází z neúplné rodiny, ve které se vyskytovalo domácí násilí vůči mamince. Otec byl sobecký, lakomý, trpěl psychickými problémy, se kterými se i léčil. Vyrůstal v citově chladném prostředí.

Důvod dlouhodobého setrvávání ve vztahu:

Přestože Alena o rozvodu mnohokrát uvažovala, bohužel je dodnes na manželovi ekonomicky závislá, izolovaná, bojí se problémů, které by mohly v souvislosti s rozvodem vzniknout, nevěří si.

25.4 Magda / 51 let, s násilným partnerem rozvedená /

Magda se se svým budoucím mužem seznámila díky kamarádům. Oba rádi cestovali, měli si o čem povídat, on sečtělý vysokoškolák, ona středoškolačka - ekonomka. Choval se k ní velmi galantně, byl šikovný, chytrý a brali se po tříleté známosti v roce 1985.

Věkový rozdíl mezi nimi byl půl roku - on starší. Před svatbou si Magda žádných varovných signálů v jeho chování nevšimla, on jí přiznal, že je cílevědomý, že si vždycky šel za svým bez ohledu na své okolí.

V původní rodině Magdy byla dominantní matka, děti vychovávala přísně. Magdu od dětství shazovala, ponižovala, mladší a hezčí sestře nadřžovala. S otcem se ale vždy dohodla.

„Matka mne nikdy nechválila, když mě pochválil někdo jiný, hned mu vysvětlila, že nemá pravdu. Jako blbce mne oslovovala, i když jsem už byla vdaná.“

V rodině partnera se všichni tvářili jako normální rodina, až později Magda zjistila, že se navzájem nesnášejí. Dominantní byl otec.

„Klidně matku před návštěvou nazval slepicí - v jejích 50 letech.“

Vztahy v rodině Magda popisuje jako zvláštní, všichni se navzájem nesnášeli, pomlouvali. Situaci neunesl mladší manželův bratr a ve 20 letech spáchal sebevraždu skokem z okna.

Po svatbě chvíli vše probíhalo tak jak má. Ona se starala o dva malé syny, on živil rodinu a dokázal ji slušně finančně zabezpečit. Po čase ale začal pít, jeho náklonnost k alkoholu přešla tak daleko, že v noci byl schopný vstát, jít do garáže a tam vypít láhev.

„Vzpomínám si, jak jsem jednou otevřela skříň v garáži a vyvalila se na mne spousta prázdných lahví.“

Začal být nedůtklivý, hádali se hlavně kvůli dětem. Později se dozvěděla, že na děti velmi žárlil, že už ji neměl pro sebe, že už z domova trpěl nedostatkem lásky a díky dětem přišel i o péči manželky. První fyzické napadení přišlo 4 roky po svatbě.

„Řekla jsem mu - proč lžeš?! - a dostala jsem facku“.

V tu chvíli bylo vidět, že jeho samotného šokovalo, co udělal, šel se projít a po návratu se omlouval. Později, když zjistil, že mu bylo odpuštěno, začal Magdu systematicky psychicky i fyzicky týrat. Vadilo mu, jak vypadá, kvalita jídla, nepořádek doma, který udělaly děti. Většinou byl pod vlivem alkoholu. Děti byly svědky domácího násilí vždy. Jako nejsurovější útok uvádí Magda útok pěstí do obličeje, kdy měla velkou modřinu. Byl schopný jí dát pěstí i za jízdy autem, když řekla svůj názor na nějakou prkotinu.

Jinak ji bil vždy tak, aby modřiny nebyly vidět.

Lékaře po útoku navštívila jednou – měla pohmožděnou ruku a vyvrknutý palec – dostala ortézu. V té době už byla rozhodnutá pro rozvod, proto lékařce řekla, kdo jí zranění způsobil. Chtěla, aby to bylo zdokumentováno a popřípadě tuto skutečnost mohla použít při rozvodu. Jako nejhorší, čím jí nejvíce ubližoval, byla soustavná psychická šikana její i jejich dvou synů. On si nikdy nepřiznal, že by něco dělal špatně, za všechno mohla manželka. Styk s rodinou jí nezakazoval – nebyl totiž často doma. Ale když byl, stálo to zato. Pokud spolu někam cestovali, choval se k rodině jako vzorný otec a manžel. Společní přátelé proto byli šokováni, když Magda zažádala o rozvod.

V zaměstnání se projevoval jako uťápnutý dobráček. Když se Magda někdy se svým trápením svěřila rodičům, dozvěděla se, že si neumí manžela srovnat. Po těchto zkušenostech se už na nikoho neobrátila, pouze se vypovídala kamarádce, která ji vyslechla a poskytla psychickou podporu. Posledním momentem, kdy se rozhodla pro rozvod, bylo vlastně přání dětí, které přestaly tátu doma chtít. Když nebyl doma, byl klid. Do té doby si Magda myslela, že za každou cenu musí dětem otce udržet a že nemá právo rodinu rozbít. Také měla strach z ekonomické situace.

V posledních letech se situaci pokoušeli všichni řešit návštěvami psychologické poradny, protože kluci začali mít problémy s chováním. Jednou, když otec napadal matku, se stalo, že ten starší se do rvačky zapojil a křičel, že ho zabije.

Když Magda oznámila svůj úmysl se rozvést, reagoval manžel nevěřičně, pak apaticky. U právníka se dohodli, později začal dělat naschvály.

Manželství skončilo v roce 2005 po 20 letech soužití. Po rozvodu spolu nějakou dobu vycházeli velmi dobře. Magda si na sebe nechala napsat hypotéku na dům, kterou splácí dodnes, on si pořídil bydlení nové. Jelikož si dokázal slušně vydělat, na dětech nešetřil. K psychologovi ale jezdí děti i s Magdou dodnes. Starší syn je psychicky labilní, mladší několikrát odešel ze školy, experimentoval s drogami.

Bývalý manžel Magdy si po čase našel přítelkyni, vztahy s dětmi utnul. Dnes je situace taková, že kvůli alkoholu ho vyhodili ze zaměstnání a skončil v protialkoholní léčebně. Přestal platit alimenty na staršího syna, který doposud studuje vysokou školu.

„Přes to všechno je mi ho líto. Kdyby přišel, pomůžu mu.“ - říká Magda, která zatím žije s dětmi sama.

Primární rodiny:

- Magda žila v navenek velmi spořádané rodině, ale matka ji od dětství ponižovala, shazovala, naopak mladší a hezčí sestra byla protěžována. V důsledku toho Magda dodnes trpí velmi malým sebevědomím. Rodiče mezi sebou měli normální vztah.
- Partner pocházel z úplné rodiny, otec ponižoval matku před dětmi, vnoučaty i na veřejnosti. V rodině chybělo citové zázemí, mladší bratr spáchal jako čerstvě plnoletý sebevraždu.

Důvod dlouhodobého setrvávání ve vztahu:

Magda se domnívala, že se neuživí, že nemá právo děti připravit o úplnou rodinu. Také měla strach z ostudy a reakce okolí, že by jí nikdo nevěřil.

25.5 Šárka / 45 let, s násilným partnerem rozvedená /

Šárka s Mojzírem 5 let kamarádila, tři roky před svatbou spolu chodili. Oba byli vysokoškoláci. Imponovala jí jeho ohleduplnost, umění naslouchat. Mezi přáteli byl oblíbený, v zaměstnání šikovný a vydělával slušné peníze. Když se v roce 1991 brali, bylo jí 27 let, on byl o rok starší. Už před svatbou se ale v jeho chování projevovalo zatvrzelé prosazování vlastního názoru všem ve svém okolí. Jen těžko přistupoval na kompromis. Od jeho sestry Šárka ví, že už jako dítě býval dost agresivní - vyrůstal mezi samými děvčaty – sestra, sestřenice. Byl na ně svým způsobem alergický, prý nesnášel, když si matka se sestrou zpívaly. Dominantní u nich v rodině byla matka, otec stále něco kutil. Velký důraz se kladl na odvedenou práci. U nich se nikdy nechválilo, jenom kritizovalo. Všichni byli zaměřeni na perfektní výkon.

Šárka měla ve své původní rodině problematický vztah s matkou. Vlastní otec je opustil, když jí byly 4 roky, vychovával jí tedy otec nevlastní.

V domácnosti měli oba rodiče stejné postavení. Šárka byla matkou vychovávána stylem: *„Neptej se, nemysli, poslouchej, jsi blbá, tlustá a k ničemu. Nejdřív poslechni a pak se ptej.“* Dodnes má matka snahu jí dirigovat život.

Po svatbě se Šárce a Mojzírovi vždy po roce za sebou narodily 3 děti. Dcera, syn, dcera. Šárka převzala na sebe veškerou péči o domácnost – vaření, praní, žehlení kompletní starost o děti. Vzpomíná, že manžel jí navíc každý den zaúkoloval alespoň nějakou malou povinností, kterou musela vyřídit. On převzal roli pána domu a živitele. Co se týče alkoholu, byl absolutní abstinent.

Během mateřské dovolené se postupně dostávala do sociální izolace, přestávala si věřit, neměla absolutně čas na sebe.

Postupem času si všimla, že manželovi na ní vadí snad úplně všechno. Jeho psychické týrání bylo nesnesitelné. Kritizoval ji, komandoval, uvádí příklad, že byla kritizována i za to, že propisovačka na stole ležela odpoledne jinak, než ráno. Ponižoval ji, ignoroval, dělal vše pro to, aby neměla čas jezdit k rodičům a dost jí proti nim i popuzoval. Omezoval ji ve financích. Co se týče sexuální oblasti, Šárka se vyjádřila takto:

„K pohlavnímu styku mne nikdy nenutil, naopak mne dokonale ignoroval, což považuji za horší, než manželské znásilnění.“

Neustále jí dával najevo, že vše v domácnosti je jeho, ona podle něho nikdy žádné věci neměla. Líčidla jí schovával na nedostupná místa, protože se jí údajně štítíl, když se chtěla cítit upravená a nalíčená. Nikdy Šárce nevyhrožoval – rovnou jednal. Např. oznámil, že jí zbavil podpisového práva v bance a znemožnil tak přístup k penězům.

„Nebo mi oznámil, že si pořídil garsonku, protože jsem nemožná. Ale stejně se do ní neodstěhoval. Jenom to používal jako vydírání. Že odejde, pokud se já a děti k němu nebudeme chovat podle jeho představ. Děti tím velice trpěly a měly z toho psychické problémy.“

Nikdy si nepřiznal, že by se choval nestandardně. To, jak se chová, mu přišlo normální. Zdůvodňoval to tím, že jí přece musí vychovat, když ona se neumí chovat. Na veřejnost spolu chodili velmi zřídka a vystupovali jako ukázková rodina.

O tom, že jejich manželství není v pořádku, se Šárka svěřila rodičům. Dozvěděla se, že je to prý její chyba. Potom to zkusila i u tchýně. I ta jí řekla, že si za to určitě může sama. Všichni tak dali od jejich problémů ruce pryč.

Mojmíra chtěla opustit, ještě když byly děti malé, ale bála se, že je neuziví. Také nevěděla, jak jim vysvětlit, proč opouští tatínka. Děti ho měly rády a on je. Když byly dcery větší, začal se k nim chovat stejným způsobem jako k manželce – ponižoval je a neustále kritizoval.

„Jednou mě bouchnul dveřmi. Ohnala jsem se po něm, ale nezasáhla. Zavolal na mě policii, že jsem ho fyzicky napadla. Policie se mnou jednala dost protivně, rozhodně mi nevěřili, že se to odehrálo naopak.“

Šárka vyhledala pomoc psychologa, zkontaktovala DONA centrum, kde ji vyslechli a vysvětlili, že je obětí domácího násilí. Sice ne přímo toho fyzického, ale psychického, ekonomického a sociálního. V roce 2006 - po 15 letech - se rozhodla pro rozvod.

V průběhu náročného rozvodu se dostala do péče psychiatra s těžkými depresemi. Nejvíce jí pomohla kamarádka právnička, která stála vždy při ní a radila jí. Po rozvodu - až dodnes - se nejsou schopni na ničem domluvit. Psychické týrání přes společné děti trvá.

„Pořád si vymýšlí nějaké nové způsoby jak mě ničit. Dětem řekl, že za všechno můžu já, nakoupil jim mobily a domlouvá se jenom s nimi, kdy a kam pojedou, naprosto ignoruje dohodnuté termíny návštěv. Ignoruje víkendy, které jsem měla naplánované s dětmi, neustále je proti mně popouzí a to velice podpásovým jednáním.

Dnes to vypadá tak, že dvě starší děti jsou u otce a pomalu se mi odcizují. Kdykoli přijdou za mnou a jsou u mne déle než 5 minut, už jim telefonuje, že na ně čeká před domem a že si mají pospíšet. Nejmladší dcera je se mnou a sdílí mé finanční potíže. Navíc stále čelí výčitkám otce, že je s ním málo. Podepsala jsem v naprosté finanční nouzi, že pokud nebudu platit hypotéku, propadá moje polovina domu v jeho prospěch. Ale teď mu vlastně platím, protože rozsudek o dětech nenabyl právní moci, takže by mi měl ještě platit původní alimenty. Navíc mě připravil i o auto - dal ho sešrotovat. Taky jsem po něm nechtěla výživné na mou osobu v době své nemocenské hned po rozvodu. Léčila jsem děti z traumat způsobených jeho scénami před rozvodem, zaplatila jim několik ozdravných pobytů a kroužky i tábory. Dělala jsem vše pro to, abych usmířila rozbouřené vody. Nutno říct, že mi celou dobu házel klacky pod nohy. Poštvoval proti sobě sourozence, hlavně proti Jarče, protože ta se nějak nedala koupit drahými dárky. Začal jí úplně ignorovat, byl na ní zlej. Potom si zcela přivlastnil dvě starší děti, vždy je někam odvezl a řekl, že není potřeba se vracet domů. Postupně je proti mé vůli ode mě odcizil a na tom stále pracuje. To je jenom jedna z milionů maličkostí na vymejvání mozku dospívajících a zmatených děček. Děti byly postaveny do situace, že buď zradí tátu - což by jim v životě neodpustil - nebo zradí mámu, která je tak blbá, že jim to odpustí. Takže, je jasné co volily. Jenom nevím, jestli si prodejem bytu nějak pomůžu, protože se nechal slyšet, že stejně nemám na nic nárok, protože všechno je v podstatě jeho. Takže, prodejem na tom budu stejně, akorát budu muset shánět nájem, všechno tady vyklidit sama a pak jenom sklápnout a poraženě odejít a postarat se o zvířata. Samozřejmě předpokládá, že Jaruška půjde k němu, už jí to několikrát navrhl. To se mi moc nechce, protože tak nějak cítím, že morální právo je na mé straně a že už nemá právo mě dál tejrát - psychicky.

To že mě nemá rád, že o mě nestojí, s tím jsem se vyrovnala celkem dobře. Nejdřív mě zbavil pocitu, že jsem žena, potom mě vymazal jako manželku a teď mě gumuje i jako mámu dětí. Ale proč si neužívá nabyté svobody a stále se snaží dokazovat, že je nejlepší a já ten póvl?

Jarče řekl, že je na všechny pyšný jaký jsou, a že je to důsledek toho, jak se jim pouze on věnoval. Holt jsem jen předmět, který porodil děti a již je naprosto nepotřebný a překážející - tak mě bere.“

Primární rodiny:

- Šárce už jako velmi malé odešel vlastní otec. Poté si matka našla jiného muže, Šárku ponižovala, srážela jí sebevědomí. Šárce velmi chyběla láska, s rodiči neměla citové pouto, chybělo zázemí v rodině.
- Její partner pocházel rovněž z citově chladného prostředí, v rodině se dávala přednost práci, perfektnímu výkonu, za nic se nechválilo. Mezi rodiči ale k žádným větším konfliktům nedocházelo.

Důvod dlouhodobého setrvávání ve vztahu:

Šárka byla vždy velmi oddaná svým třem dětem. Bála se odejít z ekonomických důvodů, byla dlouho na mateřské dovolené, izolována, těžko sháněla práci. Měla také pocit, že nemá právo dětem rozbít rodinu.

25.6 Iveta / 61 let, vdaná /

Iveta pochází ze Slovenska, kde vychodila pouze základní školu. Se svým o rok starším manželem se seznámila v roce 1968 a po půlroční známosti se vzali. On byl vyučený elektromontér, pracovitý, hezký, společenský. Měl ji velmi rád, žádné zvláštnosti v jeho chování před svatbou nezaznamenala. Vdávala se ve svých 19 letech.

Půl roku po svatbě, v době kdy byla těhotná, ji manžel poprvé fyzicky napadl. Začal být velmi dominantní, doma vyžadoval absolutní pořádek. Až tehdy se Ivetě začalo odkrývat, v jaké rodině její partner vyrůstal, jaké prožíval neradostné dětství. Jeho otec byl alkoholik, karbaník, maminka díky neúnosné situaci svou roli bité manželky nezvládla a spáchala sebevraždu. Se svým násilnickým otcem děti nikdy neměly hezký vztah, poté, co odešly v dospělosti z domova, se s ním přestaly stýkat.

Iveta neměla rovněž hezké dětství. Byla vychovávána v rodině, kde doslova velel otec, po smrti maminky si domů přivedl ženu, která nemohla jeho tři děti vystát. Nakonec všechny skončily v internátní péči.

Proto se těšila, až jednou založí svou vlastní rodinu a udělá vše pro to, aby svým dětem vytvořila pevné zázemí.

Bohužel, manželovo chování, psychické týrání, alkoholismus a fyzické napadání veškerá její předsevzetí obrátilo naruby. Po narození čtyř dětí, které přišly brzy po sobě, měl čím dál větší pocit, že mu manželka neposkytuje dost pozornosti a jeho útoky se stupňovaly. Vždy si nějakou záminku našel. Nikdy se za nic neomlouval, spíše litoval sám sebe. Iveta si dnes myslí, že to bylo tím, že vyrůstal bez matky, že měl nedostatek lásky v dětství, že Ivetu chtěl mít jen pro sebe a na děti svým způsobem žárlil. Byl na ně velmi přísný, ubližoval jim. Vadilo mu, když se smály, že dělaly nepořádek a podobně. Po příchodu domů vždy pravidelně následovaly dlouho do noci hlučné scény, kterými děti velmi trpěly. Byl zlý když pil, ale i když byl střízlivý. Iveta bývala shazována ze schodů, měla modřiny po těle, ale nikdy se na lékaře neobrátila. Tenkrát se o domácím násilí nemluvilo, i když okolí vědělo, co se u nich doma děje. Odstříhl ji od příbuzných, omezoval finance, se čtyřmi dětmi se na něm stala zcela závislou. I později, když si vydělávala jako uklízečka, její peníze nestačily ani na jídlo a musela se o každou korunu doprošovat. Na alkohol bylo vždycky, ale dětem na boty nebylo. Stávalo se, že v létě chodily v zimních botách, protože jiné neměly. Nutil ji násilím k pohlavnímu styku, dokazoval si na ní svou sílu a dominanci. S oblibou ničil její věci, ponižoval na veřejnosti. Jen jednou se jí zastal starosta obce a manželovi byla udělena důtka. To bylo vše. Iveta se cítila zrazená, čekala, že jí někdo pomůže, aby se od něho mohla odpoutat, že ji úřad před ním ochrání. Pokáráním manžela se samozřejmě nic nevyřešilo, situace se ještě zhoršila. Dokonce se pokusila o sebevraždu předávkováním léky – našla jí tehdy 14letá dcera a donutila je vyzvracet.

Začal vyhrožovat smrtí jí i dětem. O děti měla největší strach, měla strach cokoli podniknout, bála se pomsty. Nikoho neměla, neměla kam jít. Proto se snažila mu ve všem vyhovět, předcházet konfliktům. Ale vždy se našla záminka k dalšímu napadání a řvaní.

„Říkal, že je v právu, že já i děti si zasloužíme, že s námi tak jedná.“

Přežívala s tím vším sama, děti postupně odcházely z domova a ona se svým tyranem žije dodnes. Už 43 let. Dnes dokáže po incidentu utéct z domova k některému ze svých dětí, ale maximálně na pár dní. Potom se vrací domů.

„Z manžela se stal nemocný člověk. To, co nezvládá fyzicky, bohatě vynahradí na psychickém týrání.“

Iveta už je v důchodu, stará se o něho, je vyčerpaná, unavená. Od svého muže se jí dostává jen nadávek, ale jí už to přijde „normální“. O rozvodu neuvažuje, je smířená s tím, že takto dožije.

Orientuje se na svá šikovná vnoučata, přesto jí pořád velmi trápí, jaké dětství připravila svým dětem. Že jako matka zklamala.

„Tři ze čtyř dětí mají nevydařená manželství. Jeden syn je podruhé ženatý, ten, který má celkem pohodové manželství. Od dětství trpí tiky. Obě dcery mají problematické partnery, kteří pijí a střídají ženy. Dcery tím psychicky velmi trpí. Fyzické napadení mi zatím ani jedna z nich nepřiznala.“

Primární rodiny:

- Iveta pochází z velmi problematické, sociálně slabé rodiny, vlastní matka jí brzy zemřela a díky otcově druhé ženě skončily děti v internátní péči. Vyrůstala tak v citově chladném prostředí, nepoznala pohlazení, lásku.
- Její manžel vyrůstal v rodině, kde se vyskytovalo domácí násilí ze strany otce, otec byl alkoholik. Pod tíhou neřešitelné situace maminka spáchala sebevraždu, když byly děti ještě malé. V rodině chybělo citové zázemí.

Důvod dlouhodobého setrvávání ve vztahu:

Iveta s násilným manželem žije dodnes, protože není finančně soběstačná. Bojí se pomsty, že by jí zabil. Je vyčerpaná, unavená, nevěří si. Říká, že už si zvykla.

25.7 Lucie / 43 let, 2x rozvedená, nyní potřetí provdaná /

Jako dítě měla velmi dominantní matku, na otce, který jí byl bližší, se obracela spíše jako na kamaráda. Byla vychovávána ke skromnosti, úctě ke starým lidem, pokoře, slušnosti.

Poprvé se vdávala těhotná ve 20 letech, oba byli mladí, manželství brzy skončilo, zůstala rozvedená s jedním dítětem.

Za svého druhého manžela, který byl o dva roky mladší, se provdala ve 28 letech v roce 1997. Oba byli vyučení, poznali se v zaměstnání. Chodili spolu jeden rok. Imponovalo jí, že byl pracovitý, hezký, nezkazil žádnou zábavu. Už před svatbou ale zaznamenala, že se rád napil a nevěděl, kdy přestat.

Původní rodinu svého partnera s odstupem času vnímá tak, že dominantní byla matka, která celý život těžce pracovala. Rodině velela, holdovala alkoholu. Lucie jí popisuje jako alkoholičku, která od rána měla lahev piva v ruce.

Otec byl v rodině tím, kdo nad vším zavíral oči, byl hodný, tolerantní, rodinu dokázal slušně finančně zabezpečit.

Fyzicky začal manžel Lucii napadat už v sedmém měsíci těhotenství. K napadení došlo po výčitce, když přišel domů silně podnapilý.

„Kopal mě do břicha, bil do obličeje, tekla ze mě krev. Ano, omlouval se pak ještě hodně dlouho.“

Během těhotenství ji napadl ještě několikrát, vždy to bylo v opilosti. Narodil se jim syn. Časem se útoky stupňovaly, Lucie v noci utíkala z domu, prosila o pomoc na policii, sedávala skrčená v parku, strach z partnera byl od té doby stále silnější. Vadila mu každá výčitka a řeč o tom že je opilý. Bylo lepší jít mu z cesty, i s dětmi se schovat, protože byl agresivní, sprostý, neměl žádné zábrany. Děti byly téměř vždy svědky domácího násilí. Za střízliva byl hodný, pracovitý. Za nejsurovější útok byl podmíněčně odsouzen.

„Povalil mě na koberec, ležela jsem na zádech a tloukl mě pěstmi do obličeje, kde mi pak v nemocnici odsávali krevní sraženiny. Po tomto napadení by mě nikdo nepoznal. Měla jsem hlavu jak kopací balón, crčela ze mě krev, natržené ucho, vyražený zub. Dlouho jsem byla v pracovní neschopnosti.“

Co se týče psychického týrání, uvádí Lucie příklad, že jí několikrát rozstříhal oblečení, kradl peníze dětem z pokladničky, opakovaně vyhrožoval smrtí. Nikdy si nepřiznal, že by se choval nějak špatně. Zpočátku se omlouval, ale časem všechnu vinu dával manželce.

Se svým trápením se Lucie začala svěřovat až téměř před rozvodem. Styděla se to říci doma, protože to bylo už její druhé nevydařené manželství.

A když už to jednoho dne řekla, matka jí nevěřila: *„Prý jsem si to bití vymyslela, nebo zasloužila. Před přáteli a mojí matkou se choval vždy dobře, byl milý, zábavný a hlavně - pracovitý.“*

Zmiňuje také „pomoc“ policie, na kterou se obracela mnohokrát: *„S policií moc dobré zkušenosti nemám, opravdu u nás byli jako doma, už ho znali a vždy jen zklidnili, neodvezli. Až pak jednou – ten poslední útok. Nikdo mi nepomohl, jednala jsem sama. Rozvod, vystěhování manžela z bytu. Trvalo to dlouho, ale pak se mi neskutečně ulevilo. Syna si několikrát bral na víkendy podle rozhodnutí soudu. Ale brzy se s ním syn odmítal stýkat – několikrát ho totiž zapomněl v noci po přebrání v hospodě u automatu a kluk pak čekal, až ho někdo najde.“*

O rozvodu uvažovala dlouho, ale styděla se, co tomu řekne rodina a okolí.

Několik let po rozvodu říká: *„Dnes už je dobře, mně i dětem. Mám nového partnera, který nepije a je to chlap, na kterého se mohu spolehnout. Je dobrý manžel i táta. Je to pryč.“*

Primární rodiny:

- Lucie pochází ze spořádané rodiny, byla vychovávána ke skromnosti a úctě k druhým.
Žádné větší problémy mezi rodiči nikdy nezaznamenala, přestože matka byla dominantní. Dokázali se mezi sebou dohodnout.
- Její manžel pocházel z rodiny, kde dominantní matka holdovala alkoholu, děti vyrůstaly v citově chladném prostředí.

Důvod dlouhodobého setrvávání ve vztahu:

Od násilného manžela se bála odejít, protože byla už jednou rozvedená, bála se ostudy, reakce okolí, že by jí nikdo nevěřil.

25.8 Jordana / 51 let, s násilným partnerem rozvedená /

Se svým budoucím manželem se Jordana seznámila ještě na střední škole. On byl o tři roky starší, vyučený zámečnick, vtipný, chytrý, charismatický. Ona bydlela přes týden na internátě a domů se kvůli násilnému otci nevracela moc ráda. Otec pocházel z Bulharska, byl velmi dominantní, celá rodina musela bezmezně poslouchat. Maminku i bil. Ona se situaci snažila svým dětem co nejvíce ulehčit, ale moc se jí to nedařilo. Neveselé vzpomínky na dětství v Jordaně přetrvávají dodnes. Hned po střední škole se v 19 letech v roce 1979 vdávala, manžel potom odletěl několik dní po svatbě z finančních důvodů vydělávat do Lybie. Ale po 4 měsících se vrátil, protože to tam bez manželky nemohl vydržet. Jordaně to tenkrát velmi lichotilo, ale později se dozvěděla pravou příčinu jeho návratu – byla to nedůvěra a žárlivost. Nastěhovali se do obecního bytu, brzy za sebou se jim narodily dvě dcery.

„Já jsem se starala o domácnost, o dcery, jejich výchovu i vzdělání, manžel nebyl nikdy na třídní schůzce, on se staral jen o zábavu, podobně jako jeho otec.“

V manželově původní rodině také bylo zvykem, že maminka zajišťovala téměř všechno, chodila do práce, pečovala o děti a domácnost, a to v takové míře, že třeba dokázala opravit i pračku. Tchán si vždy dělal jen to, co vyhovovalo jemu. Protože Jordana po svém otci získala temperamentní povahu, byla mezi lidmi oblíbená, v zaměstnání měla úspěch, chodila tam ráda. Doma přitom prožívala psychický teror, manžel jí zakazoval styk s rodinou, při konfliktech jí vyhazoval oblečení a osobní věci z okna, omezoval finance, určoval přesně, co si může, nebo nemůže koupit. Urážel ji ohledně jejích přátel, utahoval si z jejího vzdělání, a že má úspěch v zaměstnání. Když se napil, byl agresivní.

Ona se snažila s ním komunikovat co nejméně. Jeho žárlivost se stupňovala, i když neměl důvod. První fyzické napadení přišlo po 10 letech manželství. Jordana si dodnes okamžiky prvního napadení pamatuje.

„Odešel do restaurace, a když večer přišel opilý tak chtěl, abych se mu omluvila. Já jsem neměla zač se omlouvat a pak přišla první nečekaná rána zezadu (otočila jsem se zády, protože jsem s ním nechtěla mluvit). A pak už mě jenom tloukl pěstmi. Když jsem spadla, tak do mě kopal a křičel: Já tě naučím poslouchat! Já měla všude po těle a obličeji modřiny, ale nikam jsem nešla. Bezprostředně po napadení řekl vyděšeným dcerám, že jsem si to zasloužila, protože když někdo zlobí, tak musí dostat. A když budu zlobit, dostanu zase.“

Jako alkoholika by svého muže neoznačila. *„Nepil pořád, ale když se napil, stálo to za to.“* Fyzická napadení se potom opakovala stále dokola, nikdy si nepřiznal, že svou ženu týrá, žádné násilí z jeho pohledu neexistovalo.

„Vyhrožoval mi dětmi, že mi je sebere, že budu mít peklo, když proti němu něco podniknu. Rodičům jsem se nikdy nesevěřila.“

Nejvíce Jordaně v její situaci pomohly kamarádky, které jí naslouchaly a dokázaly i finančně pomoci. V roce 1999 se rozhodla k rozvodu, protože si její manžel začal domů vodit přítelkyně. To aby jí ještě více ponižil.

„Když jsem mu to oznámila, byl agresivní, posmíval se, že na to nemám, že přijdu o byt, neustále provokoval dcery různými slovními invektivy.“

Vyhrožoval, že má všude známé, že jí nikdo neuvěří, že bude mít ostudu. Neměla žádné důkazy, bylo velmi těžké překonávat pocity viny, že si to všechno nechala líbit.

Jako důvod, proč se nerozvedla dřív, ale až po 20 letech, uvádí ekonomické důvody, neměla kam jít a také nechtěla dcery připravit o úplnou rodinu. Po rozvodu to bylo ještě horší než před rozvodem. Soud přiřkl byt jí a jejím dcerám, což velmi nelibě nesli manželovi rodiče a přestali s Jordanou i svými vnučkami úplně komunikovat. Rezolutně se postavili za svého syna. Jelikož manžel neměl zatím kam jít, rozdělili si místnosti. On si do svého pokoje i za přítomnosti dcer stále vodil nahodilé přítelkyně.

„Několikrát jsem volala policii, vše se řešilo na magistrátu města jako občanskoprávní spory. Poprvé dostal napomenutí, posléze pokuty, ale vždy se potom choval ještě agresivněji.“

Přes internet si časem našel starší rozvedenou paní s dvěma dcerami, odstěhoval se a oženil. Dlouho se neozval, neplatil alimenty, až po soudním procesu zase začal.

Jordana časem vystudovala vysokou školu, žije v bytě se svou, také rozvedenou, mladší dcerou a čtyřletým vnukem. Vnuk se stal náplní jejího života.

Po narození vnuka se po dlouhé době bývalý manžel ozval a dcery se s ním spojily.

„Prý měl prohlásit, že byl hodně mladý a že člověka vše naučí život. Doufám, že už ho nikdy neuvidím.“

Primární rodiny:

- Jordana neměla veselé dětství, citově strádala. Pochází z rodiny, ve které měl hlavní slovo násilnický otec, všichni museli bezmezně poslouchat, maminku i bil.
- Její manžel pocházel z rodiny, kde si otec dělal jen to, co chtěl, maminka se starala o vše, včetně opravování domácích spotřebičů a podobně.

Důvody dlouhodobého setrvávání ve vztahu:

Uvádí hlavně ekonomické důvody, také se snažila dětem zachovat úplnou rodinu.

26. Vyhodnocení

1. Zjistila jsem, že buď oběť, nebo pachatel (v některých případech i oba), vyrůstali v rodinách, kde se v soužití muže a ženy vyskytoval některý z patologických jevů. Jako děti s domácím násilím mezi rodiči měli zkušenost čtyři muži a jedna žena. Alespoň jeden z rodičů měl problémy s alkoholismem ve třech rodinách z osmi. Vyskytovaly se hádky, ponižování, bití, sebevražda z neúnosné situace v rodině (ve dvou případech - matka, sourozenec). Chybělo citové zázemí ve většině primárních rodin. Po selhání rodičů rodina nefunguje tak jak má a na dětech to nechává následky do jejich budoucího života. U každé z dotazovaných žen se buď u ní, nebo jejího partnera tyto skutečnosti potvrdily.

2. Důvody, které bránily dotazovaným ženám v opuštění násilného partnera, jsou:

- ekonomická závislost na partnerovi – v sedmi případech z osmi
- ženy nemají kam s dětmi odejít – v šesti případech
- domnívají se, že nemají právo připravit děti o úplnou rodinu – ve čtyřech případech
- strach z reakce okolí, nikdo by mi nevěřil – ve dvou případech
- strach z toho, že mi sebere děti – v jednom případě
- strach z pomsty, že by mě a děti zabil – v jednom případě

26.1 Naplnění hypotéz

1. Předpokládala jsem, že i v primárních rodinách oběti, nebo pachatele, se vyskytoval problém s uplatňováním moci a dominance jednoho z rodičů, chybělo citové zázemí. Ve všech osmi přípězích se mi tento předpoklad potvrdil. Alespoň jeden z každé sezdané dvojice vyrůstal v problematické rodině. Moje hypotéza byla potvrzena.
2. Předpokládala jsem, že jako důvod, proč ženy ze vztahu neodejdou už při prvních projevech násilí, bude nejčastěji uváděna ekonomická závislost na partnerovi. Tato odpověď se vyskytla v sedmi z osmi případů. I tato moje hypotéza tedy byla potvrzena.

27. Shrnutí poznatků

Příčiny výskytu domácího násilí mezi partnery mohou být různé. Jednak to může být výše popsany problém v soužití rodičů už v primárních rodinách, vztahová nespokojenost, nedostatek financí, problémy v zaměstnání apod. Má na to vliv určitě více faktorů.

V závěrečném shrnutí uvedu další zjištěné skutečnosti, které se sice přímo nevztahují k mému výzkumnému šetření, ale přesto je považuji za důležité.

Z osmi dotazovaných žen má pouze jedna základní vzdělání, jedna je vyučená, čtyři jsou středoškolačky a dvě vysokoškolačky. Co se týče jejich partnerů – pět jich je vyučených, jeden má středoškolské vzdělání, dva jsou vysokoškoláci. Zde se potvrzuje to, co jsem zmiňovala v úvodu práce: že k domácímu násilí dochází mezi lidmi různého vzdělání i v různých sociálních skupinách, do pozice oběti se může dostat prakticky kdokoli.

Téměř ve všech přípězích jsem se setkala s jevem, který uvádím v kapitole 4.1 na straně 20. Ženy si do manželství nevybírají násilníka. Na počátku vztahu byly ze strany partnera obětovány, zahrnovány láskou a pozorností.

První útoky se objevily v době, kdy ženy byly těhotné, nebo na mateřské dovolené (v 7 případech z osmi). V jednom případě se domácí násilí objevilo po 10 letech manželství. Fyzické napadení ze strany partnera během těhotenství přiznaly tři ženy. Těhotenstvím a péčí o děti se žena stává oslabená, ekonomicky závislá a tudíž se ocitá v podřízeném postavení.

Vyskytne se problém a muž snadněji popustí uzdu své agresivitě (cit. Buskotte str. 28).

V přípězích dotazovaných žen se fyzické násilí vyskytuje v sedmi případech z osmi, v jednom případě se jedná o mnohaleté psychické a ekonomické násilí (Alena).

Pro zajímavost uvádím skutečnost, se kterou se mimo jiné v manželství potýkala Šárka - i odpírání sexuálního kontaktu lze považovat za určitou formu sexuálního násilí (uvádím v kapitole 6.4 na straně 22).

Alkohol jako rizikový faktor domácího násilí se vyskytoval ve čtyřech rodinách z osmi. Násilní ke svým ženám jsou i abstinenti.

Jako muže dvou tváří by svého partnera označilo sedm z osmi dotazovaných žen. Jejich muži se chovali jinak na veřejnosti, jinak doma. Venku si zakládali na slušné pověsti, chovali se jako vzorní manželé, v práci byli ochotní kdykoli pomoci – ale ve skutečnosti nespokojení, doma napadali svou ženu. Takovým mužům se násilné chování těžko dokazuje, jsou přeborníky v přetvářce (viz. Tomešová, str. 35). Některé z dotazovaných žen si tohoto byly vědomé, bály se ostudy a negativní reakce okolí, pokud by svého manžela opustily. Dokonce se některé bály, že by jim neuvěřila ani vlastní rodina.

Z příběhů vyplývá, že čím déle si to žena nechává líbit, tím svého partnera jen utvrzuje v tom, že není schopná cokoli podniknout a jeho útoky se stupňují.

Zkušenost s policií mají tři ženy, dvě ji hodnotí negativně. Naopak jsem se u dvou klientek setkala s pozitivním hodnocením přístupu manželské poradny a intervenčního centra. I přístup lékařů ženy hodnotí pozitivně. Tři z žen se na žádnou instituci nikdy o pomoc neobrátily a spoléhaly se jen na sebe.

Děti byly svědky domácího násilí ve všech případech, některé ženy přiznaly zdravotní i psychické problémy se kterými se jejich děti potýkají (problémy ve škole, experimentování s drogami, psychická labilita, úzkostné stavy, alergie).

Průměrná délka trvání manželství u dotazovaných je 15 let. Je vidět, že odpoutání se od násilného partnera je pro ženy velmi problematické, dochází k němu až když je situace neúnosná, nebo se připravují a čekají na vhodnou příležitost (Hanka). Ženy si realitu toho, jak žijí, uvědomují často až v okamžiku, kdy jim jde o zdraví a o život. Některé se nedokážou rozhodnout k odchodu z takového svazku dlouhá léta. Mají potom velké obtíže se ze spárů domácího násilí vymanit. Alena a Iveta nenašly odvahu k odchodu dodnes. Alena je vdaná 30 let, Iveta 43 let. Jsou unavené, nevěří si.

Po rozvodu se svým bývalým manželkám přes společné děti mstilo pět ze šesti mužů (pomluvami, neplacením alimentů - ve třech případech, nezájmem o děti - ve dvou případech, soustavným uplácením a naváděním dětí proti matce). O tomto jevu se zmiňuji v kapitole 14.2 na straně 38.

Muži jsou v tomto směru velmi vynalézaví a i po rozvodu často považují bývalé partnerky stále za svůj majetek (viz. Šárka: s manželem je v konfliktu dodnes, přestože jsou rozvedeni. V důsledku toho všeho je v částečném invalidním důchodu, neboť trpí stále následky dlouhodobé psychické deprivace a bez léků si neumí svůj život představit).

Opuštění muži trestají své bývalé manželky, protože ony byly těmi, kdo inicioval rozvod. A tak si zaslouží, aby trpěly tím, že se i jejich děti trápí.

Všechny ženy, se kterými jsem komunikovala, byly a jsou dodnes dobrými matkami, do vztahů šly s upřímnou chutí vybudovat bezpečnou rodinu. Všechny se snažily svým dětem dopřát co nejlepší vzdělání a velmi je tíží, v jakém prostředí musely vyrůstat.

Tuto životní zkušenost nosí ve svém nitru, stydí se, litují ztracených let. Nikdy se nedá zcela zapomenout.

Závěrem této části musím uvést, že počet mých respondentek určitě není dostatečný, aby se výsledky výzkumu daly zobecnit na celou populaci týraných žen. Také chci zmínit, že otázka domácího násilí je pro ženy hodně citlivá a ke spolupráci se získávají těžce. Není snadné zveřejnit, že jsem týraná.

Na začátku mého výzkumu byli skeptičtí i pracovníci Občanské poradny v Nymburce, na které jsem se obrátila o pomoc. Ženy sem chodí velmi rozrušené a je pro ně obtížné odhalovat své nejhlubší soukromí. Ty, které už mají odchod od partnera za sebou, stejně pociťují stud, strach a není jim příjemné se vracet zpět, byť ve vzpomínkách.

Bohužel se mi nepovedlo zkontaktovat žádnou ženu, která by měla zkušenost s institutem vykazání, či rozsáhlejší intervenční pomocí.

Otázka prožitého domácího násilí byla pro všechny dotazované stále citlivá. Pro některé více, pro některé méně. Záleželo na tom, s jakým časovým odstupem o životě s tyranem hovořily.

Jsem moc vděčná za jejich ochotu, upřímnost a čas, který mi věnovaly.

28. Závěr

Ve své práci jsem uvedla jen zlomek organizací, které se zabývají pomocí obětem domácího násilí. Existuje jich větší množství, v každém městě jistě oběti najdou kvalifikovanou pomoc. Výzva je to ale i pro nás ostatní. Všimějme si dění kolem sebe a povzbuzujme ty, které nemají sílu už cokoli podniknout. Za zavřenými dveřmi je často slyšet pláč a křik žen, někdy i plačících dětí. Sousedé jsou nevšímaví, myslí si, že to není jejich starost. Přitom by mohli právě oni pomoci jako svědci. Protože domácí násilí se špatně prokazuje. A každý sebemenší důkaz je jak pro týranou ženu, tak pro policisty velmi důležitý.

Partnerský život má svá pravidla. Ale i úskalí. Domov by měl být pro nejbližší členy rodiny bezpečný a měl by je chránit před okolním světem. Přesto, jak jsme se přesvědčili z příběhů, mnozí nenachází klid. Chybí zde kompromis, vzájemná úcta, láska, pochopení. To, co dělá domov domovem.

Teprve od doby, kdy se nestátní neziskové organizace a mezinárodní instituce zasloužily o medializaci nebezpečí domácího násilí, se začala společnost touto problematikou více zabývat. Každý z nás má ze zákona právo na život bez násilí, ponižování a bezpráví.

Po smrti spisovatelky Simony Monyové, kterou v srpnu 2011 ubodal její manžel, jsem při sledování televizních zpravodajství zaznamenala, že policie ohledně týrání žen v domácnostech vykazovala vyšší nárůst nahlašovaného domácího násilí. Jakoby případ spisovatelky dodal obětem odvalu promluvit.

Díky změnám v české legislativě je domácí násilí již trestným činem a obětem je dnes poskytována ochrana před násilnými osobami.

Mojí snahou bylo poukázat na jev, se kterým se u nás potýká poměrně vysoké procento žen. Životní příběhy osmi z nich jsem využila v této práci a srovnala je s poznatky získanými v odborné literatuře. Popsala jsem faktory, které měly vliv na vznik domácího násilí ve zmiňovaných rodinách, dále problémy, se kterými se týrané ženy setkávaly jak před rozvodem, tak po rozvodu. Pokud se zaměříme na hledisko budoucího života žen, které dokázaly svého tyrana opustit, ocitají se často ve velmi těžkých situacích, než začnou žít zase *normální* plnohodnotný život. Některé se potýkají s psychickými problémy, jiné nedokážou a třeba ani nechtějí navázat hlubší citový vztah s jiným mužem. Nebo jsou svým partnerem neustále pronásledovány. Pro oběť je ale důležité co nejdříve zapomenout na nepříjemné zážitky z minulosti, vypořádat se s nimi a začít žít nový, klidný život.

Další ze skutečností, která může ženě i v této době už tak složitou situaci zkomplikovat, je pohled naší společnosti. Pro ni je žena, která si nechá od muže opakovaně ubližovat nenormální (viz kapitola „Mýty o domácím násilí“), dívají se na ni tzv. skrz prsty.

Týrané ženy prožívají bezmoc, vztek na úřady, nekonečné soudní tahanice ohledně neplacení výživného, kdy se zoufalé mámy se svými dětmi dostávají do existenčních problémů. V těchto případech je řešení velmi zdlouhavé, často neřešitelné, pokud otec dětí přestane účelově pracovat.

V oblasti domácího násilí se prolíná práce policistů, sociálních pracovníků, terapeutů, právníků i soudců. Domnívám se, že do budoucna je důležité stále podnikat kroky k omezení tohoto jevu, stále modernizovat legislativu, vzdělávat policisty a jiné odborníky, kteří přicházejí do styku s oběťmi domácího násilí.

Tato problematika je v našem státě stejně závažná jako kdekoli na světě. Prvořadým cílem by však měla být hlavně prevence takového jednání a ne trestní stíhání pachatelů. Úloha státu je zde nezastupitelná.

Závěrem bych chtěla zmínit, že tato práce není namířena proti mužům, ale proti násilí, které popírá základní lidské hodnoty. Za násilí musí vždycky nést odpovědnost ten, kdo se ho dopouští.

„Život lze pochopit pouze zpětně, žít jej však musíme dopředu.“⁸³

83) Velikovská, *Odsouzená*, str. 5

29. Seznam použité literatury:

1. BENTOVIM, Arnon. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*. Praha: Grada Publishing, 1998. 1. Vydání, 120s. ISBN 80-7169-629-3
2. BUSKOTTE, Andrea. *Z pekla ven, žena v domácím násilí*. [překl.] Monika Burger Brno: Computer Press, a.s., 2007. 1. vydání, 176s. ISBN 978-80-251-1786-6
3. CONWAYOVÁ, Helen. *Domácí násilí*. [překl.] Jana Mandelíková. Praha: Albatros, 2007. 1. vydání, 158s. ISBN 80-00-01550-1
4. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. VITOUŠOVÁ, Petra a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. Praha: Grada Publishing, 2007. 1. vydání, 192s. ISBN 978-80-247-2014-2
5. ČÍRTKOVÁ, Ludmila; MACHÁČKOVÁ, Radka; VITOUŠOVÁ, Petra. *Domácí násilí- přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích – STUDIE*. Praha: Bílý kruh bezpečí o. s. 2002. 1. vydání, 143s. ISBN 80-86284-19-0
6. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 2. upravené vydání, 239 s. ISBN 978-80-7380-213-4
7. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. Praha: EUROUNION, s.r.o. 1998. 1. vydání, 255s. ISBN 80-85858-70-3
8. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada Publishing, 2008. 1. vydání, 160s. ISBN 978-80-247-2207-8
9. GJURIČOVÁ, Šárka a kol. *Podoby násilí v rodině*. Praha: nakl. Vyšehrad, 2000. 1. vydání, 101s. ISBN 80-7021-416-3
10. Kolektiv autorů: Jiří Buriánek, Jiří Kovařík, Petra Zimmerlová, Renata Švestková. *Domácí násilí-násilí na mužích a seniorech*. Praha: TRITON, 2006, 1. vydání, 108s. ISBN 80-7254-914-6
11. MARREWA, Al. *Nenechte si ubližovat*. [překl.] Monika Kittová. Praha: Portál, 2002, 1. vydání, 263s. ISBN 80-7178-510-5
12. MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2005. 1. vydání, 352s. ISBN 80-7367-002-X
13. OAKLEYOVÁ, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000. 1. Vydání, 171s. ISBN 80-7178-403-6
14. TOMEŠOVÁ, Milena. *...a muž ti vládnout bude*. Praha: Ikar, 2007. 1. vydání, 183s. ISBN 978-80-249-0900-4

15. ÚLEHLOVÁ, Dagmar a kol. *Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky*. Brno: Spondea intervenční centrum, 2009, 1. vydání, 116s. ISBN 978-80-7013-502-0
16. VELIKOVSKÁ, Kamila. *Odsouzená*. Brno: JOTA, 2007, 1. vydání, 361s. ISBN 978-80-7217-544-4
17. VELIKOVSKÁ, Kamila. *Svobodná, i když za mřížemi*. Brno: JOTA, 2006, 1. Vydání, 280s. ISBN 80-7217-425-8
18. VOŇKOVÁ, Jiřina. *Vaše právo – první právní pomoc ženám, obětem domácího násilí*. Praha: proFem, 2003. 2. vydání, 65s. ISBN 80-238-9891-4
19. VOŇKOVÁ, Jiřina; SPOUSTOVÁ, Ivana. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem o.p.s., 2008, 2. přepracované vydání, 244s. ISBN 978-80-903626-7-3

Sborníky a články z tisku:

20. JÍLKOVÁ, Michaela, MF Dnes 23. 10. 2007, rozhovor s Kamilou Velikovskou: *Tyrana jsem v něm poznala pozdě*; Str. A5, XVIII. ročník, vyd. MAFRA, a.s., Praha 5, 1s.
21. KOUBOVÁ, Eva. VITOUŠOVÁ, Petra. *Násilí v rodině – Informace pro oběti násilí, sociální pracovníky, policisty a veřejnost*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 1995. 10s.
22. SOUKUPOVÁ, Jana, Magazín „Ona Dnes“ č. 20 z 6. Května 2011, rozhovor s Miroslavou Součkovou: *Byl agresivní a já jsem ho stále omlouvala*; Str. 8, XXII ročník, vyd. MAFRA a.s. Praha 5, 3s.
23. VAVROŇOVÁ, Marie; PROKOPOVÁ Zdeňka. *Přežila jsem...* Praha: ROSA o. s., 2002. 1. vydání, 47s.

Elektronické zdroje:

24. <http://www.donalinka.cz/> internetové stránky DONA linky = pomoc osobám ohroženým domácím násilím; [cit. 2011-11-25], [online]
25. <http://www.bkb.cz/> internetové stránky občanského sdružení „Bílý kruh bezpečí“; [cit. 2011-10-02], [online]
26. <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb06135&cd=76&typ=r> Zákon č. 135/2006 Sb., [online]

27. <http://www.bkb.cz/pomoc-obetem/domaci-nasili/bezpecnostni-plan/>; [cit. 2011-11-01], [online]
28. <http://www.stopnasili.cz/zeny/bezpecnostni-plan.html>; [cit. 2011-12-01], [online]
29. <http://prozeny.blesk.cz/clanek/pro-zeny-osudy/138177/david-neff-malou-dominiku-trapily-nocni-mury.html>; [cit. 2010-06-25], [online]
30. <http://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-plneni-opatreni-pro-zevedeni-interdisciplinernich-tymu-spojujicich-zdravotni-socialni-a-policejni-pomoc-pri-odhalovani-a-stihani-pripadu-domaciho-nasili-za-rok-2010.aspx>; [cit. 2011-12-20], [online]
31. <http://www.trestni-rizeni.com/NovyTZ/zvl04.html>; Trestní zákoník, [cit. 2011-11-14], [online]
32. <http://www.rosa-os.cz/>; [cit. 2011-11-10], [online]
33. <http://www.rosa-os.cz/o-nas/azylovy-dum/>; [cit. 2011-10-20], [online]
34. http://www.zachranny-kruh.cz/pomoc_v_krizi/psychosocialni_centrum_acorus_2.html; [cit. 2011-11-01], [online]
35. <http://www.domacinasili.cz/prevence/primarni-prevence-nasili-mezi-partnery/>; [cit. 2011-09-29], [online]
36. <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb06135&cd=76&typ=r>; Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, [cit. 2011-08-28], [online]

30. Přílohy:

Příloha č. 1: Dotazník (viz text str. 56)

Příloha č. 2: Bezpečnostní plán (viz text str. 44)

Příloha č. 1:

DOTAZNÍK

1. Váš věk a nejvyšší dosažené vzdělání
2. Věk a nejvyšší dosažené vzdělání partnera.....
3. Po jak dlouhé známosti a ve kterém roce jste uzavřeli sňatek?.....
4. Zaznamenala jste již před sňatkem nějaké varovné signály v chování partnera?
(despotické sklony, agresivita, žárlivost, alkoholismus apod.)
.....
.....
5. Kdo byl ve Vaší původní rodině dominantní – matka, otec, nebo oba měli stejné
postavení? (zaškrtněte vhodnou variantu, případně se rozepište)
.....
.....
.....
6. Popište, z jaké rodiny pocházel Váš partner, jaké v ní měli vzájemné postavení žena a
muž:
.....
.....
.....
.....
7. Jak jste byla vychovávána?
.....
.....
.....
8. Jak probíhalo Vaše soužití po uzavření sňatku (vzájemné role, finanční situace, počet dětí,
které se ve vztahu narodily, první náznaky agrese, apod.)
.....
.....
.....
.....
.....

9. Co partnerovi vadilo?

.....
.....
.....

10. Popište domácí násilí

.....
.....
.....

11. Měl na jeho chování podíl alkohol? Jak se choval střízlivý?

.....
.....

12. Svěřila jste někomu z blízkých co se u Vás doma děje? Pokud nesvěřila - proč?

.....
.....

13. Vyhledala jste někdy po napadení pomoc?(rodina, lékař, policie apod.)

.....
.....

14. Jaké jsou Vaše zkušenosti s institucemi, na které jste se obrátila? (cítila jste ochranu, nebo máte spíše negativní zkušenost?)

.....
.....
.....
.....

15. Kdy jste se rozhodla, že násilného partnera opustíte?

.....
.....
.....

16. Jak reagoval, když se o rozvodu dozvěděl?

.....
.....
.....

17. Ve kterém roce a po jak dlouhé době trvání manželství jste se rozváděli?

.....

18. Jaké jste měla důvody, že jste od násilného partnera neodešla dřív?

.....

.....

.....

19. Pokračovalo jeho týrání nějakým způsobem po rozvodu dál, nebo jste byli schopni (např. o dětech) se domluvit?

.....

.....

.....

20. Jaký mělo toto manželství dopad na děti? (projevily se u nich poruchy chování, psychické problémy, problémy ve škole apod.?)

.....

.....

21. Jak se Vám žije dnes?

.....

.....

.....

22. Máte informace o tom, jak žije Váš bývalý partner?

.....

.....

Příloha č. 2:

Bezpečnostní plán

Když jde o život:

- Pokud jste v nebezpečí a potřebujete pomoc, zavolejte policii.
- Pokud jste napaden(a) během volání na policii, nechte telefon vyvěšený, mluvte a křičte.
- Když přijede policie, jděte s ní do jiného pokoje, abyste mohl(a) mluvit bez přerušování.
- Pokud jste zraněn(a), jděte na pohotovost nebo k lékaři a oznamte, co se vám stalo. Požádejte je, aby vaši návštěvu zadokumentovali, případně vám napsali zprávu.
- Po útoku ihned neuklízejte a důkazy (rozbité sklo, roztrhané oblečení, chomáče vlasů atd.) uložte do igelitového sáčku a předejte je policii.
- Škody vyfotografujte, snímky dejte vyvolat i s datem, je-li to možné.
- Zjistěte jména a čísla zasahujících policistů.
- Vyhledejte pomoc odborníků.

Plánování bezpečí, pokud zůstáváte ve vztahu s násilným partnerem:

- Mějte vždy u sebe důležitá telefonní čísla.
- Mějte na jednom místě (např. v kabelce, či tašce, kterou si můžete vždy vzít s sebou) peníze, doklady, mobil nebo telefonní kartu.
- Důležité doklady, náhradní klíče či základní oblečení si uschovejte u někoho, komu důvěřujete nebo v zaměstnání.
- Promyslete si, kam můžete v případě akutního nebezpečí odejít (k rodičům, kamarádce, do krizového centra či azylového domu).
- Promyslete si únikovou cestu z bytu, nezůstávejte s partnerem o samotě na místech bez možnosti úniku (koupelny, kuchyně atp.).
- Řekněte někomu o tom, co se u Vás doma děje.
- Požádejte sousedy o pomoc, dohodněte si s nimi nějaký signál, po kterém přivolají policii.
- Jste-li v nebezpečí, volejte Policii – 158, případně linku 112.

Plánování bezpečí po odchodu z násilného vztahu:

- Pokud odcházíte s dětmi, zanechte doma krátkou zprávu, že z důvodů stupňujícího se násilí odcházíte na dočasnou dobu i s dětmi na neutrální místo.
- Sdělte písemně majiteli domu či bytu, že se nevzdáváte nároku na byt, ale že jste nucena jej z důvodu ochrany a bezpečí pro stupňující se násilí dočasně opustit.
- Otce informujte písemně přes Oddělení sociálně právní ochrany dětí o zdravotním stavu nezletilých dětí. Toto oddělení by Vám mělo být nápomocné a nesdělovat místo Vašeho pobytu, pokud jste v utajeném azylovém zařízení a pomoci Vám podniknout právní kroky spojené s podáním žádosti o svěření nezletilých dětí do Vaší péče.

- Zůstáváte-li ve svém bytě, můžete, pokud nemá partner v bytě trvalé bydliště: vyměnit zámek, instalovat bezpečnostní zámky a dveře (pokud tam trvalé bydliště má, výměnou zámku byste se mohla dopustit trestného činu).
- Promyslete si, koho můžete informovat o tom, že s partnerem již nežijete a pokud by se objevil poblíž domu nebo dětí, aby zavolali policii (např. když zamezuje dětem nebo Vám vstup do domu).
- Informujte osoby, které jsou v kontaktu s Vašimi dětmi (mateřská škola, školka, kroužky), kdo je oprávněn děti vyzvedávat.
- Vyhýbejte se místům, kam jste obvykle s partnerem chodívali nebo kde je vysoká možnost toho, že se potkáte.
- Pokud na Vás partner čeká před zaměstnáním apod., vycházejte bočním východem, měňte trasu cesty domů, pokud by Vás sledoval, jděte na Policii.
- Pokud jste odešla ze společné domácnosti a potřebujete se vrátit pro Vaše věci, napište si seznam všeho, co si potřebujete vzít. V případě, že hrozí, že by se k Vám mohl partner chovat násilně, požádejte Policii ČR o asistenci. Pokud s Vámi nepůjde Policie ČR, můžete o asistenci požádat Městskou policii, případně si zajistíte nějaké svědky, nikdy se nevracejte do bytu sama.
- Pokud máte s partnerem nezletilé děti, informujte ho písemně o jejich zdravotním stavu a kopii zasílejte na oddělení sociálně právní ochrany dětí.

Pamatujte si:

- žádný člověk se nezmění, pokud se k tomu sám neodhodlá
- žena se musí sama rozhodnout, jestli bude násilí dál snášet
- násilí, s nímž nic neuděláte, má tendenci se stupňovat

Zdroj: <http://www.stopnasili.cz/zeny/bezpecnostni-plan.html> [online]

Zdroj: <http://www.bkb.cz/pomoc-obetem/domaci-nasili/bezpecnostni-plan/> [online]